

מוטיבציות, תפיסות וצרכים של צעירים בישראל

יולי 2023

כל הזכויות שמורות לקרן רש"י, קרן גנדיר ומכון ERI
ניתן לצטט ולפרסם את המחקר או חלקים ממנו תוך מתן קרדיט ליוצרו

דוח מחקר זה הוא תוצר של מסע אליו יצאנו בתחילת שנת 2022. הימים היו הימים של חזרה לשגרה חדשה אחרי תקופת הקורונה שטלטלה הרבה ממה שהכרנו והורגלנו אליו. אנו, קרנות שפועלות בשדה הצעירים, היינו עסוקות במיוחד בתמורות הגדולות שיצרה והציפה התקופה הזו בקרב צעירים וצעירות. מחד עלו ביתר עוצמה האתגרים הגדולים עמם מתמודדים הצעירים בעת שהם מבקשים להשתלב בצורה איכותית בשוק העבודה. מאידך זכינו לראות את הכוחות הגדולים שלהם, כאשר מחקרים העידו על כך שקבוצת גיל זו הובילה את ההתנדבות ואת העשייה החברתית בעיצומו של המשבר. אך מעבר לכל זה עלתה ביתר שאת תחושת המרחק שלנו כשדה מהצעירים.

שיחות עם עובדי ומנהלי ארגונים סיפרו על קושי הולך וגובר לגייס צעירים להשתתפות בתוכניות, לצריכה של שירותים. מספרים העידו על ירידה בכמות הנרשמים והמשתתפים במגוון תוכניות. כל אלה חיזקו בנו את התחושה שייתכן שאנחנו לא מבינים מספיק איפה נמצאים הצעירים, מה מעסיק אותם, על מה הם חושבים ואיך הם חושבים. הרגשנו, כי ייתכן שהצעירים עברו לאורך זמן, וביתר עוצמה בתקופת הקורונה, תמורות מהותיות באופן שבו הם תופסים את העולם ופועלים בו, ואנו כשדה ממשיכים בדרכים ובהרגלים המוכרים וזה אולי כבר פחות ופחות רלוונטי למקום בו נמצאים הצעירים.

המחקר מראה, כי ההזדמנות לקידום מוביליות חברתית תלויה בקידום סביבה תומכת ומאפשרת לא פחות מהשקעה בפרט. גילאי 18-35 הינם חלון הזדמנויות אחרון לצמצום פערים ורכישת מיומנויות, ידע ורישיות חברתית שישפיעו על קידום מוביליות בהמשך החיים. אולם עולם העבודה משתנה, המציאות החברתית כלכלית משתנה וכך גם האופן בו תופשים הצעירים את עולם ההזדמנויות, אלה שפתוחות בפניהם ואלה שיש לפרוץ מחסומים כדי לגעת בהן. הבנה טובה יותר שלנו את הצעיר וסביבתו ואת תפישות הצעירים ביחס לעצמם, לסביבתם ולהזדמנויות הרלוונטיות, עשויה לאפשר לנו יצירת תנועה נכונה בשדה לטובת רתימת צעירים וקידום מוביליות חברתית כלכלית.

המחקר הזה הוא חלק ממסע שמטרתו להכיר את הצעירים של היום במקום בו הם נמצאים. לכאורה נדמה כי הזרקור במחקר מופנה אל הצעירים: אל העמדות, התפיסות והפעולות שלהם. אבל למעשה המחקר הוא קריאה להפנות את הזרקור אלינו, אל הפועלים בשדה הצעירים, והוא מבקש להיות בסיס לשיחה בה נשאל את עצמנו איך אנחנו כשדה צריכים להשתנות כדי שנוכל להגיע מדוייקים יותר למפגש עם הצעירים במקום בו הם נמצאים.

מקוות כי הדפים הבאים יעזרו לכולנו להבין טוב יותר מהו המקום הזה.

קריאה מהנה!

ד"ר נעמה מירן, מנהלת קרן גנדיר

יעל בלה אבני, סנכ"לית תכניות קרן רש"י

תוכן עניינים

1.	מטרות המחקר	4-5.....
2.	שיטות המחקר	6-7.....
3.	מאפייני המדגם בסקר	8-11
4.	תוצרי המחקר:	
	• תפיסת הצעיר את עצמו ועתידו	13-30.....
	• הצעירים והמרחב החברתי-אזרחי	31-57.....
	• הצעירים ומרחב התעסוקה	58-80.....
	• הצעירים ושדה השירותים והמענים	81-90.....
5.	תובנות יישומיות	91-96.....

■ הדוח מנוסח בלשון זכר מטעמי נוחות בלבד, בכל מקום בו נכתב "צעירים" הכוונה ל"צעירות וצעירים", אלא אם צוין אחרת

שאלת המחקר:

מה מאפיין צעירים בישראל בגישתם להכרעות חיים מרכזיות כיום?

מה יעזור להם בקבלת
החלטה ומימושה?
תרבות צריכה של מענים ושירותים

מה הם חושבים שנדרש מהם?
הנחות ותפיסות על העולם,
העתיד והממסד

מה מניע אותם?
שאיפות ומוטיבציות

מרחב המעורבות החברתית

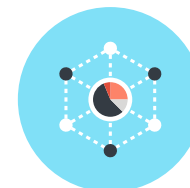
מרחב הקריירה, ההשכלה
וההכשרה המקצועית

שאלת המחקר:

מה מאפיין צעירים בישראל בגישתם להכרעות חיים מרכזיות כיום?

גיבוש השערות וחידוד שאלות המחקר

- סקירת ספרות עכשווית (תיאורטית ואמפירית)
- 4 ראיונות עם חוקרים ובכירים מומחים בתחום הצעירים מחו"ל
- 6 ראיונות עם חוקרים ומומחים בתחומים הנושקים לצעירים בישראל
- 7 ראיונות עם צעירים משפיענים מישראל

תוצר: דו"ח ביניים - מפת השערות ראשונית (ספטמבר 2022)

התאמה של הידע מהעולם לצעירים בישראל

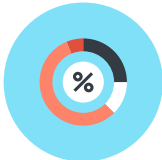
- 6 קבוצות מיקוד עם צעירים ישראלים: יהודים חילוניים ומסורתיים מהמרכז/מהפריפריה, חרדים נשים/גברים, צעירים ערבים נשים/גברים
- תוצר: דיוק השערות המחקר ועיבודן לסקר כמותני (תחילת נובמבר 2022)

בדיקת השערות המחקר באוכלוסיית היעד

- סקר אינטרנטי בקרב מדגם מייצג של אוכלוסיית הצעירים בישראל (ינואר 2023)
 - עיבוד והדהוד נתוני המחקר עם צעירים ומנהלים בשדה הצעירים (אפריל 2023)
- תוצר: דו"ח מסכם המסנכרן בין התובנות והמסקנות משלושת שלבי המחקר

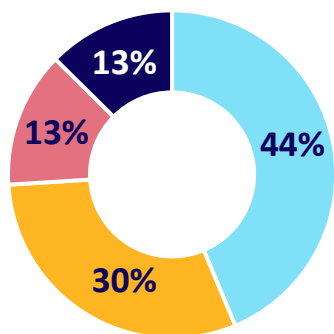
סקר | מתודולוגיה

	שיטת איסוף	איסוף על ידי פאנל אינטרנטי באמצעות חברת IPANEL, הסקר הופץ בעברית ובערבית
	מדגם מייצג	מדגם מייצג של צעירים בישראל בגילאי 18-34, התפלגות המדגם מייצגת את אוכלוסיית הצעירים בישראל על פי מכסות מגדר, גיל, מגזרים, דת ומידת דתיות ופיזור גיאוגרפי
	גודל המדגם	נאספו בסה"כ 775 משיבים, טעות דגימה $\pm 3.52\%$
	עיתוי הסקר	- הנתונים נאספו בין ה- 7-14 בינואר 2023 - עיתוי איסוף הנתונים היה סוער מבחינה לאומית, הקשר שעשוי להשפיע על הממצאים: בשבוע זה הוכרזה תוכנית לרפורמה במערכת המשפט בישראל והחלו הפגנות נגד ברחבי הארץ
	ניתוח	- בוצע לרוחב כלל המשיבים וגם בהשוואה בין מגזרים, מגדר, ורקע כלכלי של המשיבים. בדו"ח מדווחים רק (וכלל) הפילוחים שנמצא לגביהם הבדל מובהק בין תת-הקבוצות - השוואה וסינכרון התובנות עם ממצאי סקירת הספרות, הראיונות וקבוצות המיקוד

מאפייני המדגם בסקר

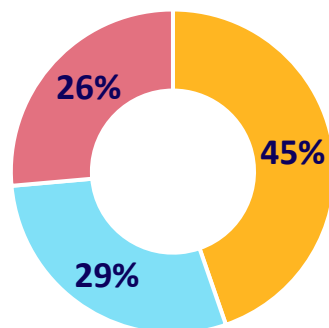
סוגיות מתהליך העבודה

דתיות בקרב היהודים (78%)

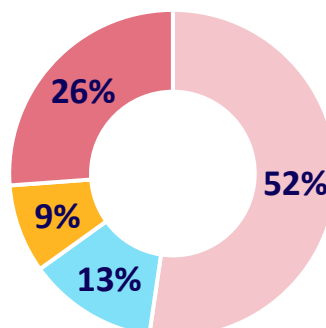
■ מסורתי
■ חילוני
■ חרדי
■ דתי

גיל

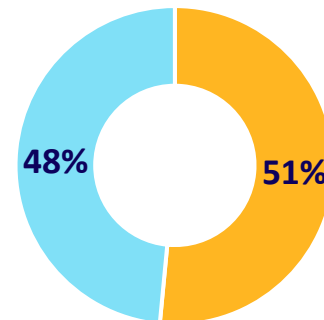
■ 18-24
■ 25-29
■ 30-34

מצב משפחתי

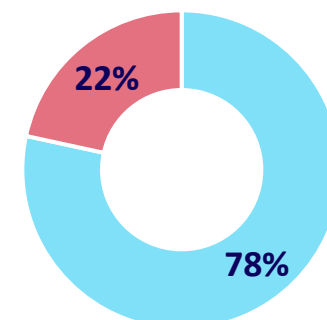
■ רווקים
■ נשואים ללא ילדים
■ חיים עם בן זוג ללא ילדים
■ הורים לילדים

מגדר

■ גברים ■ נשים

מגזר

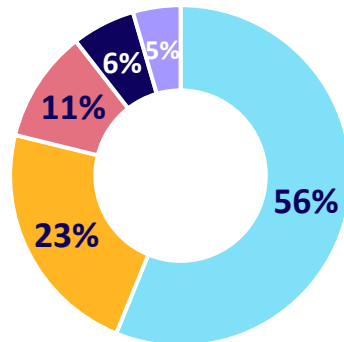
■ יהודים ■ ערבים

מתוך החברה הערבית
17% מוסלמים,
2% נוצרים, 2% דרוזים

מאפיינים דמוגרפיים נבחרים

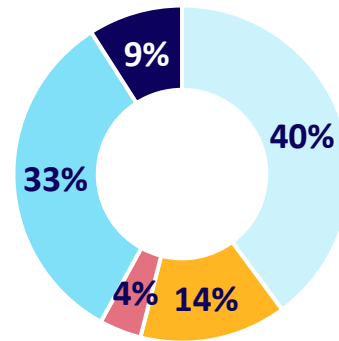
סוגיות מתהליך העבודה

מצב תעסוקתי

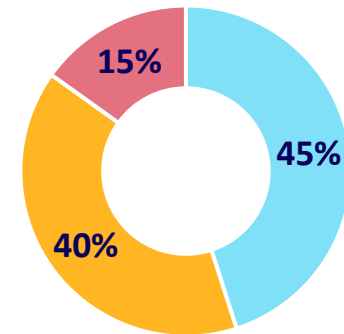
- עובדים ולא לומדים
- עובדים וגם לומדים
- לומדים ולא עובדים
- לא עובדים ולא לומדים
- תלמידי כולל ללא עבודה נוספת

השכלה

- בעלי תואר אקדמי
- בוגרי לימודים מקצועיים
- אברכים או לומדי לימודי רבנות
- בעלי תעודת בגרות מלאה
- ללא תעודת בגרות

רקע סוציו-כלכלי

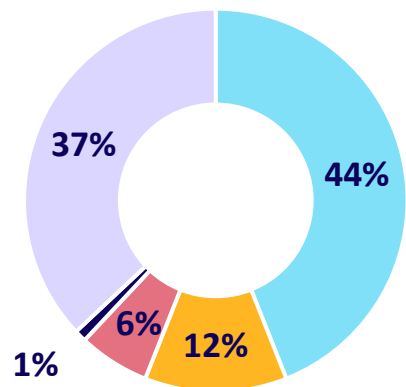

- גדלו במשפחה במצב כלכלי טוב או טוב מאוד
- גדלו במשפחה במצב כלכלי "סביר"
- גדלו במשפחה במצב כלכלי לא טוב או במצוקה כלכלית חמורה

מאפייני המדגם החרדי | 76 משיבים

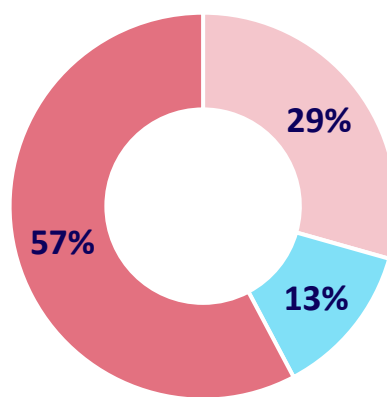
סוגיות מתהליך העבודה

מצב תעסוקתי

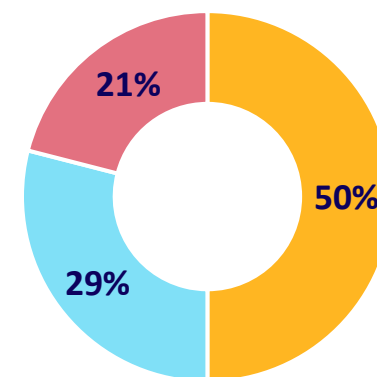
■ עובדים ולא לומדים
■ עובדים וגם לומדים
■ לומדים ולא עובדים
■ לא לומדים ולא עובדים
■ תלמידי כולל ללא עבודה נוספת

מצב משפחתי

■ רווקים
■ נשואים ללא ילדים
■ הורים לילדים

גיל

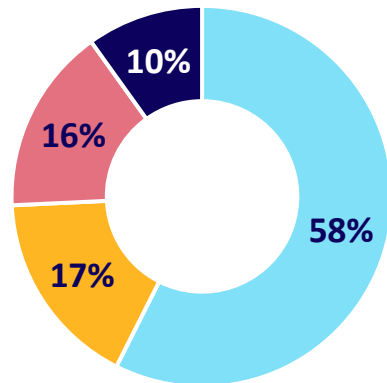
■ 18-24
■ 25-29
■ 30-34

■ 61% מהמשיבים החרדים הם גברים ו-39% נשים ■ לפי נתוני מרכז המידע של הכנסת לשנת 2022, שיעור התעסוקה בקרב חרדים בגיל 25-65 מגיע לכ- 66% (51% מהגברים ו-82% מהנשים) – שיעור דומה להתפלגות התעסוקה במדגם

מאפייני המדגם הערבי | 176 משיבים

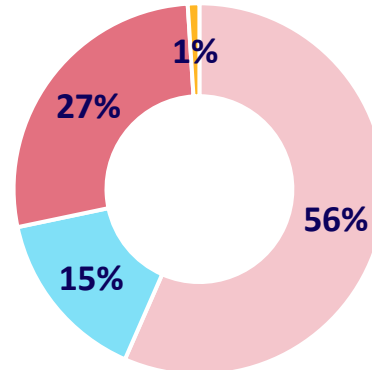
סוגיות מתהליך העבודה

מצב תעסוקתי

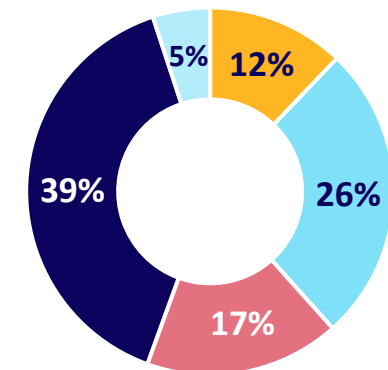
■ עובדים ולא לומדים
■ עובדים וגם לומדים
■ לומדים ולא עובדים
■ לא לומדים ולא עובדים

מצב משפחתי

■ רווקים
■ נשואים ללא ילדים
■ חיים עם בן זוג ללא ילדים
■ הורים לילדים

תעודת ההשכלה הגבוהה ביותר

■ ללא תעודת בגרות
■ תעודת בגרות מלאה
■ השכלה על תיכונית לא אקדמית
■ תואר ראשון
■ תואר שני ומעלה

■ 56% מהמשיבים הערביים במחקר גדלו באזור הגליל והצפון, 10% בנגב, 18% מאזור ירושלים ו-16% מאזור המרכז* 49% מהמשיבים גברים, 51% נשים ■ על פי שנתון החברה הערבית בישראל של המכון לדמוקרטיה לשנת 2021 שיעור הזכאות לבגרות במערכת החינוך הערבי הגיע ל-64% בשנת 2019 ■ על פי דו"ח נתוני צעירים של רשות הצעירים במשרד לשוויון חברתי (2021) 51% מהצעירים הערבים נמצאים בכוח העבודה. המדגם משכיל ומועסק יחסית לאוכלוסייה.

1

תפיסת הצעיר את עצמו ועתידו

תוכן עניינים

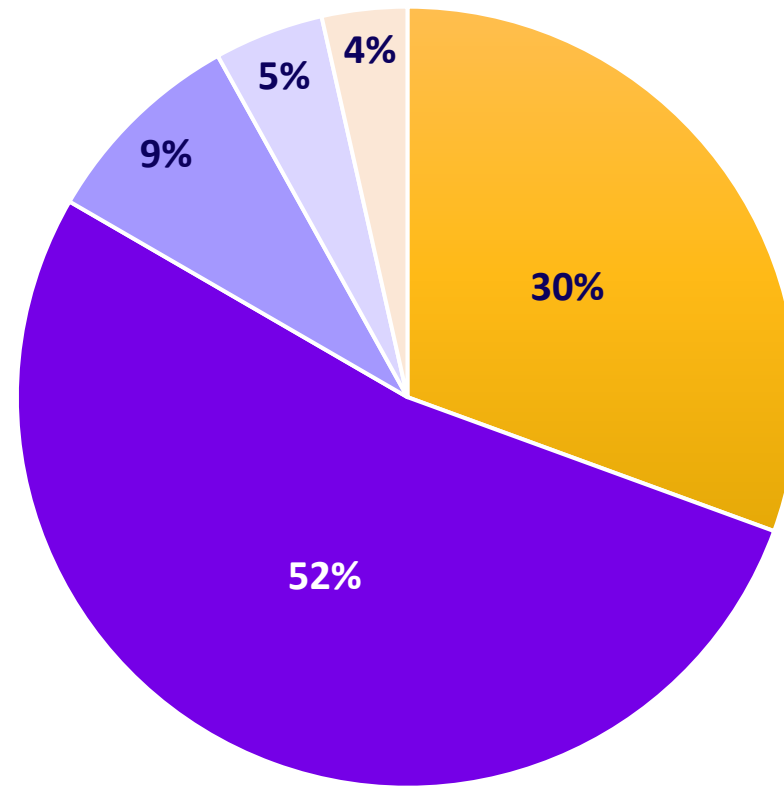

המחשבה על עתיד הדור שלי גורמת לי להרגיש

חוסר אונים
פסימיות
סקרנות
ייאוש
בלבול
תקווה
דאגה
אופטימיות
חרדה
התלהבות
אדישות
כעס

תפיסת העתיד אצל צעירים: בעיקר שלילית – דאגה וחרדה

ניתוח תמטי עפ"י קטגוריות

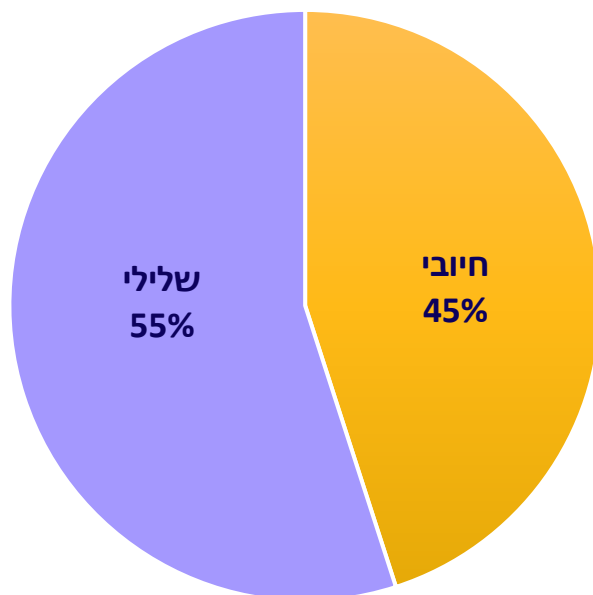

■ חיובי ■ שלילי ■ סקרנות ■ בלבול ■ אדישות

תפיסת העתיד אצל צעירים: פילוח עפ"י מגזר

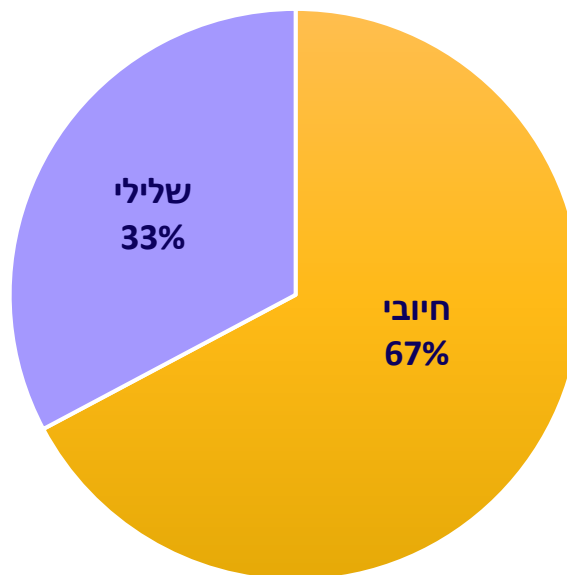
בקרב צעירים יהודים שאינם חרדים משתקפת תמונה שלילית יותר מאשר אצל צעירים ערבים לגבי עתיד בני דורם
אצל צעירים חרדים משתקפת תחושה חיובית כלפי עתיד בני דורם

ערבים

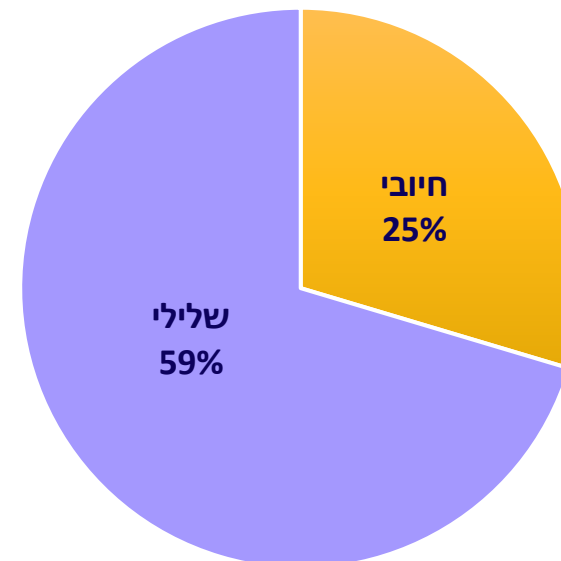
■ שילי ■ חיובי

חרדים

■ שילי ■ חיובי

יהודים שאינם חרדים

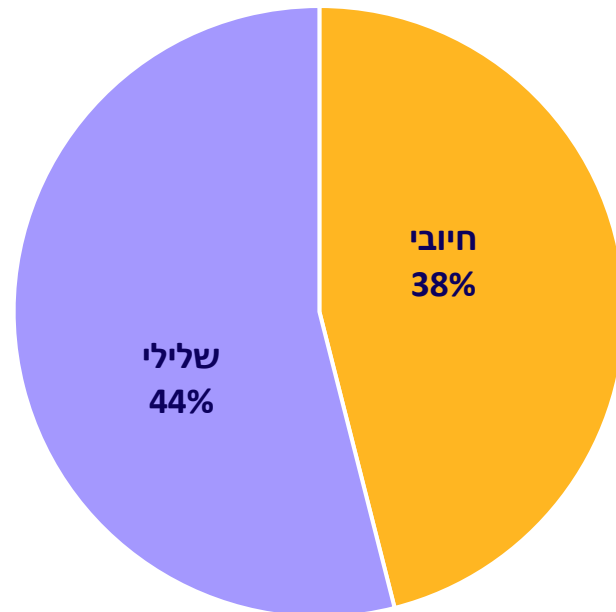

■ שילי ■ חיובי

תפיסת העתיד אצל צעירים: פילוח עפ"י מגדר

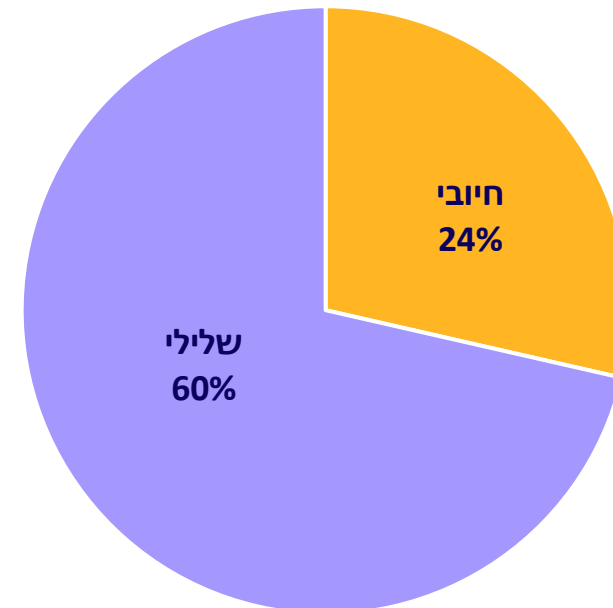
נשים מודאגות יותר

גברים

■ שלישי ■ חיובי

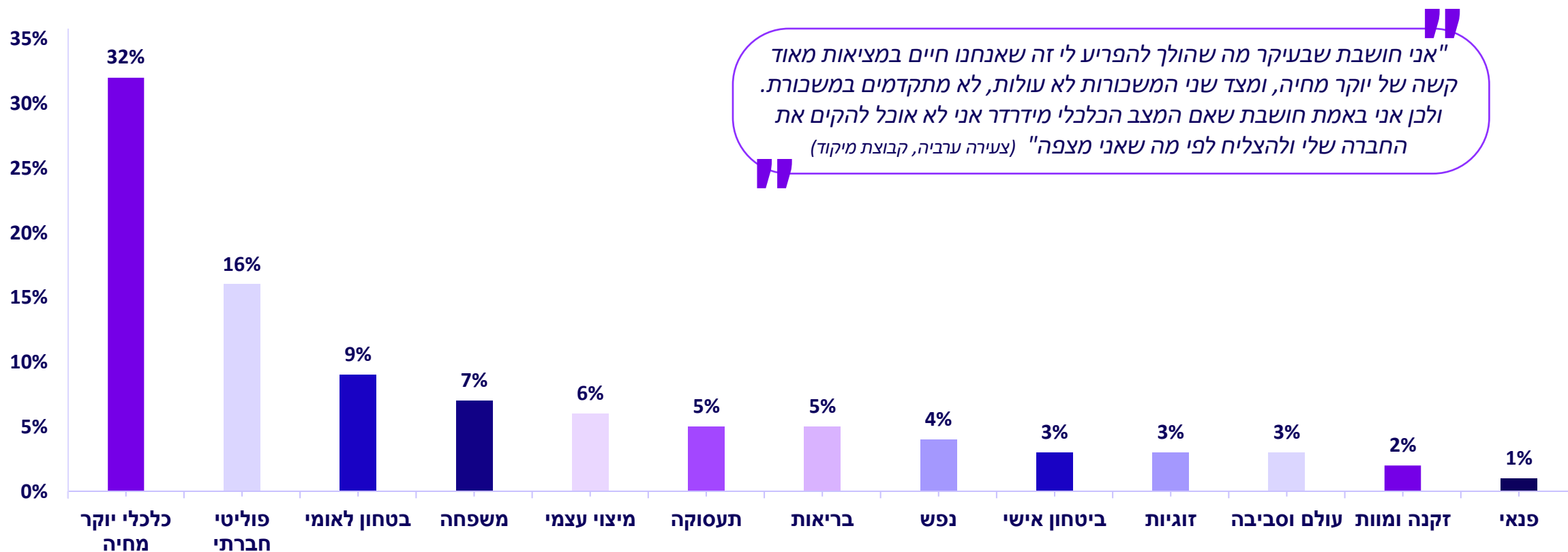
נשים

■ שלישי ■ חיובי

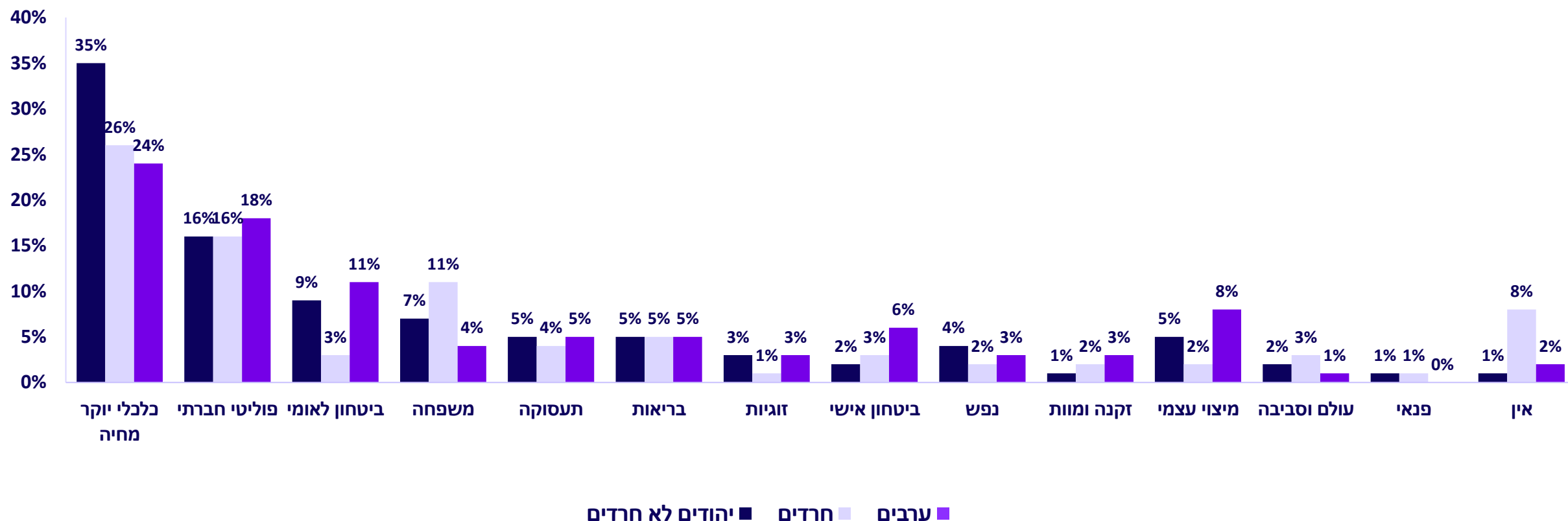
חששות לגבי העתיד שלי – המרחב הלאומי

עפ"י ניתוח תמטי, החששות ממוקדים במרחב הלאומי כלכלי, פוליטי וחברתי, לא במרחב האישי ולא במרחב הגלובאלי

חששות מהעתיד: פילוח לפי מגזרים – רב הדומה על השונה

מיקוד החששות במרחב הלאומי בעיקר. בקרב צעירים ערבים ניכרת יותר דאגה ביחס לביטחון האישי (ביחס לפשיעה, אלימות מינית ודומיה) והלאומי (טרור ומלחמות), לצד חששות ביחס לכישלון במיצוי עצמי בחיים (למשל: כשלון בהגשמת חלומות, שאיפות מקצועיות, התפתחות אישית ומקצועית מספקת). הצעירים החרדים מודאגים פחות מנושאי בטחון לאומי ויותר מחששות הקשורים למשפחה (הקמתה, ילודה, חינוך ילדים)

תפיסת עתיד הדור לעומת תפיסת עתיד אישי

היפוך – בעוד שעתיד הדור נתפס כשלילי היחס לעתיד האישי חיובי

ביחס לעתיד שלי

■ שלילי ■ חיובי

52%

30%

ביחס לעתיד הדור

■ שלילי ■ חיובי

30%

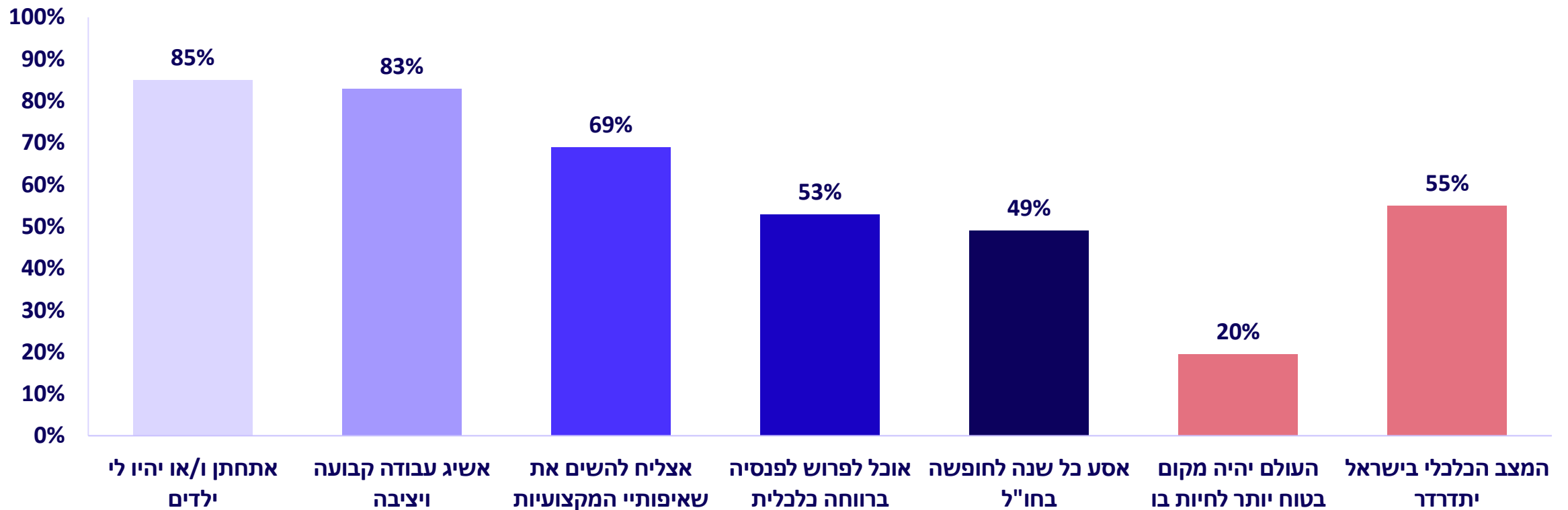
52%

התלהבות סקרנות
אופטימיות
כעס
פסימיות
דאגה
תקווה
חוסר אונים
חרדה
בילבול
אדישות

חוסר אונים סקרנות
אדישות
תקווה
דאגה
כעס
בילבול
פסימיות
אופטימיות
חרדה
התלהבות
ייאוש

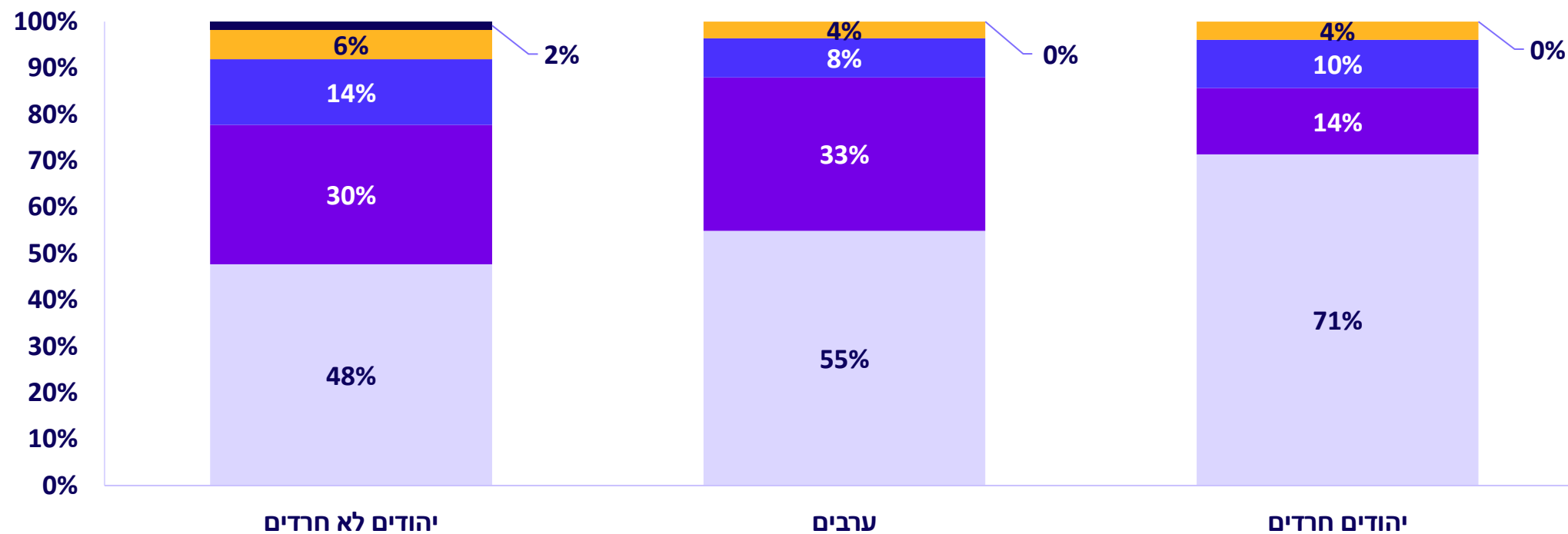
בעוד שהעתיד הקולקטיבי נתפס כשלילי, ההצלחה בעתיד האישי נתפסת כמובטחת

כשאת/ה חושב/ת על העתיד שלך, כשתהי/ה מבוגר/ת, עד כמה את/ה בטוח/ה שיקרה כל אחד מהדברים הבאים? (אחוז הצעירים שענו מסכים/מסכים מאוד)

תפיסת עתיד אישי: פילוח לפי מגזר – אופטימיות

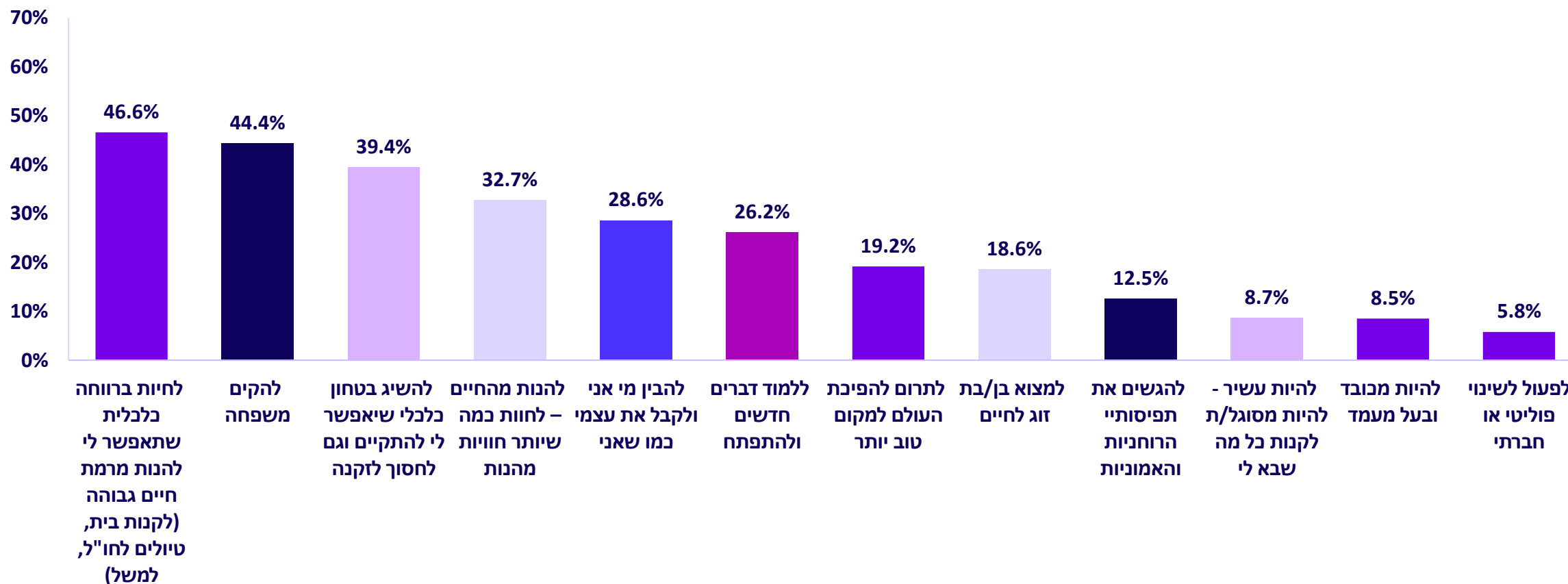
אופטימיות בולטת במיוחד בקרב מיעוטים ובפרט אצל החרדים, ונמוכה יותר בקרב המגזר היהודי שאינו חרדי

■ אדישות ■ בלבול ■ סקרנות ■ שלילי ■ חיובי

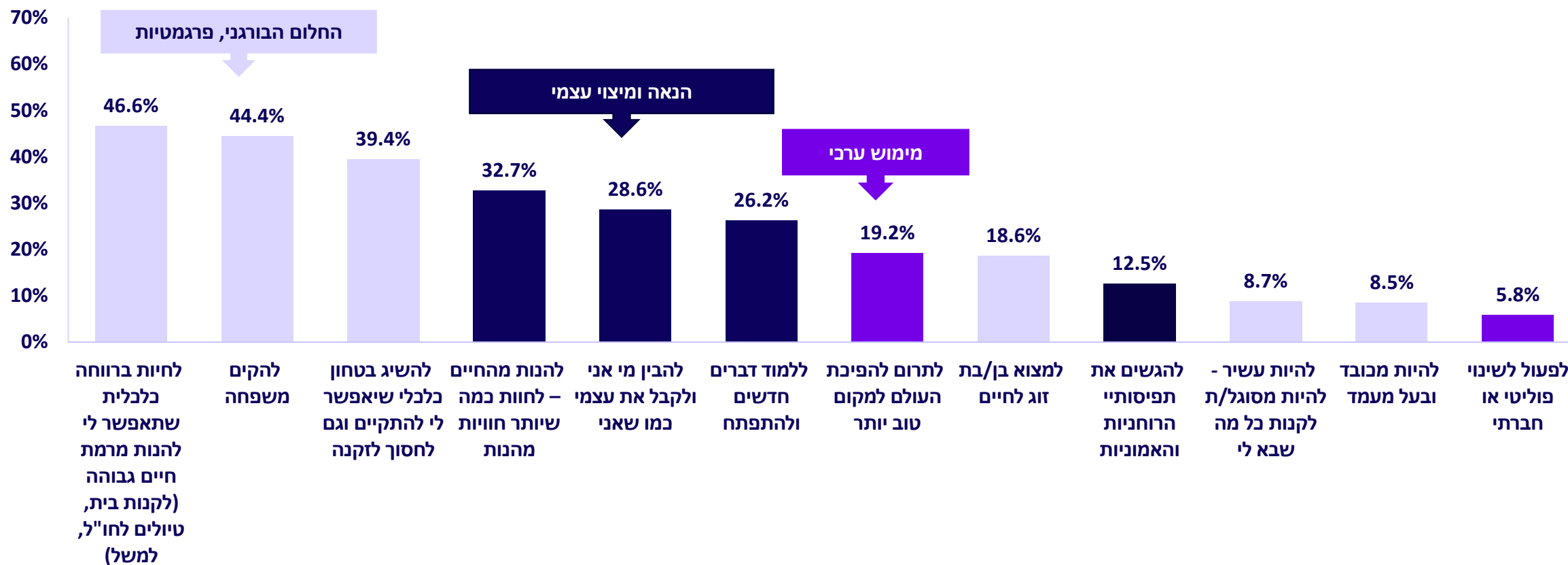
מטרות חיים

מתוך רשימת המטרות שלפניך, מהן שלוש המטרות שהכי חשוב לך להשיג בחייך?
שיעור המשיבים ב-% שבחרו במטרה מתוך כלל המדגם

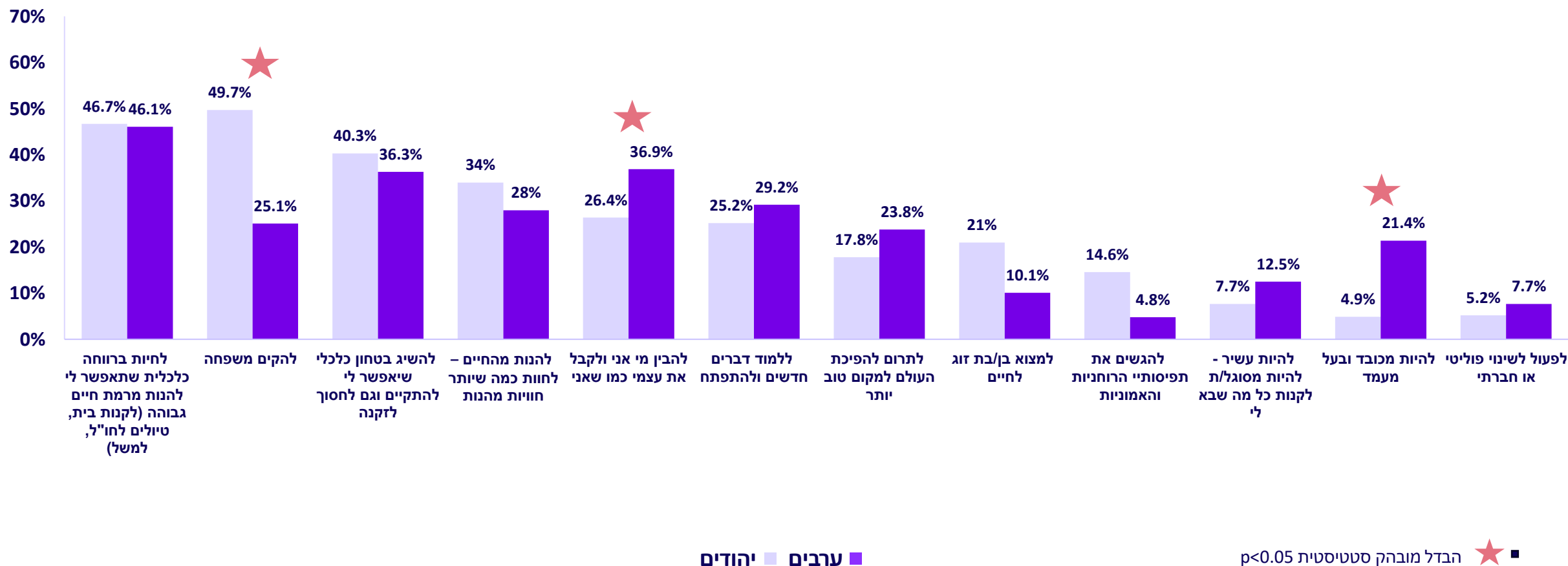
מטרות חיים – שילוב בין משפחה, רווחה כלכלית, הנאה ומיצוי עצמי

תפיסת הצעיר

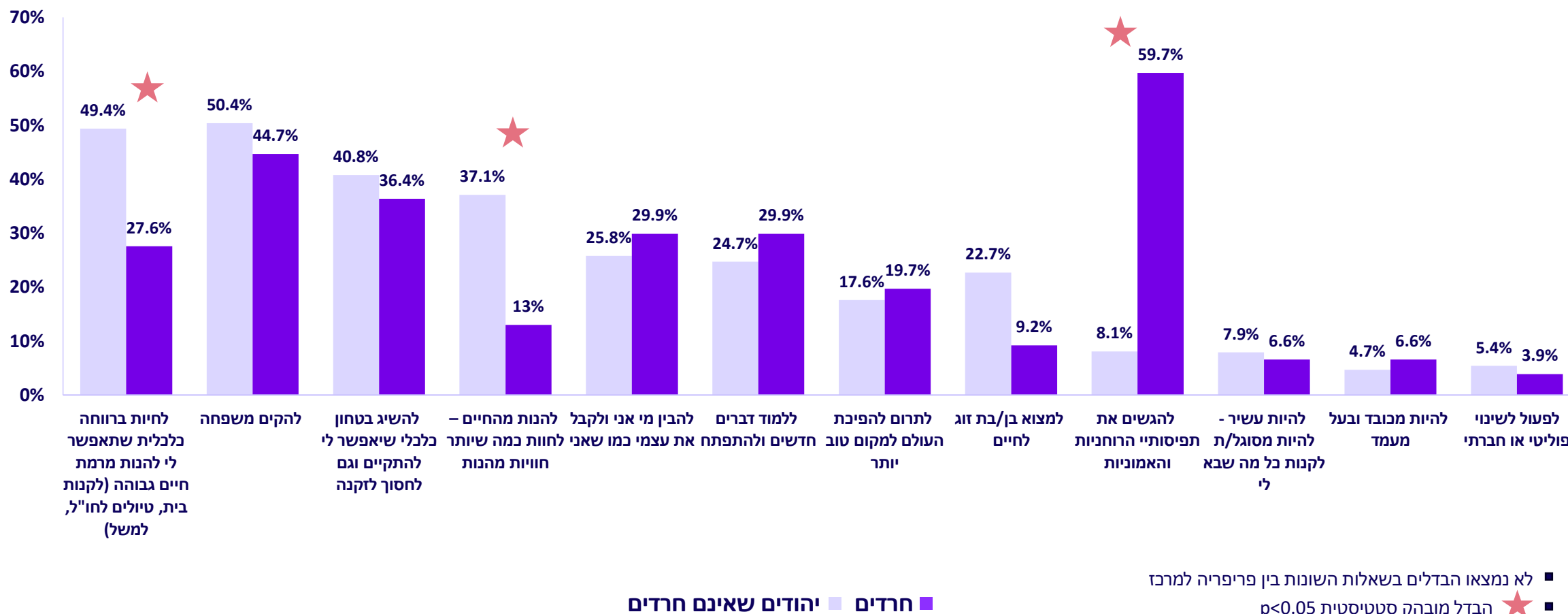
מטרות חיים – צעירים יהודים וערבים – רב הדומה על השונה

בקרב הצעירים הערבים מיוחסת חשיבות פחותה להקמת משפחה, חשיבות גבוהה יותר לכבוד ומעמד, וחשיבות גבוהה יותר לקבלה עצמית – "מיצוי עצמי" כתמה בולטת

מטרות חיים – יהודים חרדים ולא חרדים – דומה אבל שונה

השאיפה ליציבות כלכלית ולהנאה מהחיים חשובה פחות אצל הצעירים החרדים, המיצוי העצמי בא לידי ביטוי בראש ובראשונה בהגשמה רוחנית-אמונית, לצד למידה והתפתחות אישית

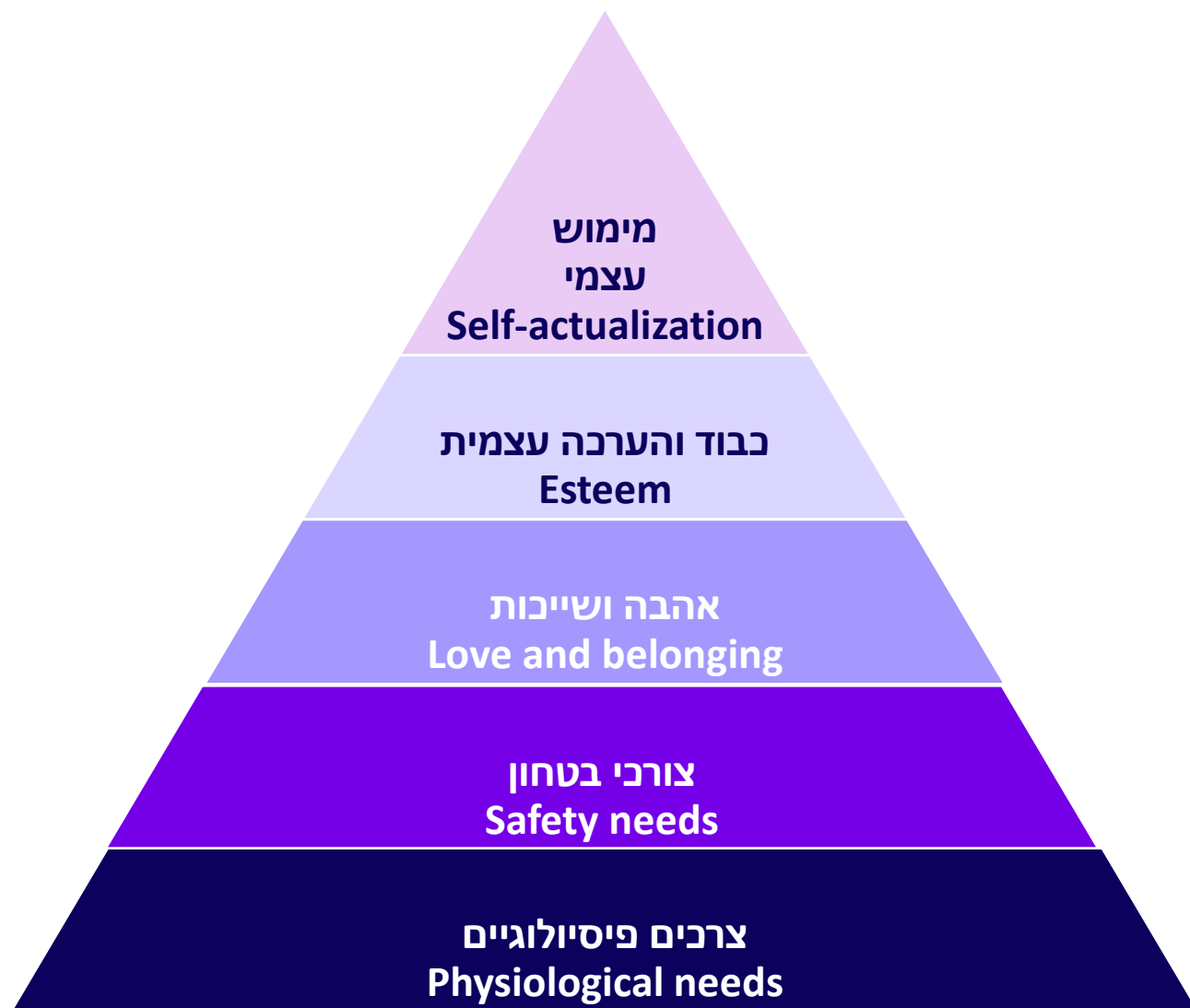

מימוש עצמי, אך רק כלפי פנים

- רב מוחלט של הצעירים בכל הקבוצות מחפשים בנוסף לביטחון ורווחה כלכלית, גם מימוש עצמי

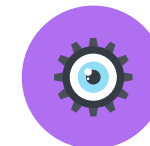
- אולם, המימוש העצמי בא לידי ביטוי בעיקר בהקשרים אישיים-עצמיים (קבלה עצמית, עניין והנאה, התפתחות ולמידה)

- רק מיעוט (כ-20%) מהצעירים מחפשים מימוש עצמי במובן של תרומה לאחרים או לעולם

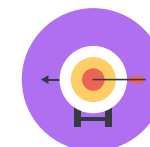

תפיסת הצעיר את עצמו ועתידו

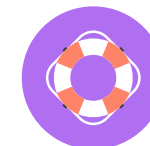
התמות הגדולות

ההתבוננות אל העתיד הקולקטיבי בדאגה: הצעירים חושבים שהעולם לתוכו הם גדלים יהיה מקום פחות בטוח ושהמצב הכלכלי בישראל ידרדר

אופטימיות ביחס לעתיד האישי: הצעירים מאמינים שהם באופן אישי יצליחו להגשים את מטרותיהם למרות האיומים ברמה הלאומית

הדיסוננס בין הדאגה הגדולה במרחב הכללי לבין האופטימיות האישית עשויה ליצור התכנסות והתמקדות בעצמי ובהצלחתי האישית וזה הוא אחד ההסברים האפשריים לתמונה המצטיירת ביחס למטרות החיים של הצעירים:

- הדאגה ותחושת האיום הכללי עשויים להסביר את הדומיננטיות של מטרות בורגניות קלאסיות (הקמת משפחה, רווחה כלכלית) אל מול השיעור הנמוך של צעירים השואפים למימוש עצמי במובן של תרומה לחברה ולآخرים
- האופטימיות האישית עשויה להסביר את הדומיננטיות של מטרות מימוש עצמי במובן האישי (הנאה ועניין) גם לנוכח עתיד מאיים

תפיסת הצעיר את עצמו ועתידו

זרקור על ההבדלים

הצעירים הלא חרדים	הקבוצה הפסימית ביותר, גם ברמה הקולקטיבית וגם ברמה האישית
הצעירים הערבים	מייחסים משקל גדול יותר לכבוד, מעמד ושכר גבוה, כמו גם להכרה וקבלה עצמית. מעטים מהם (25%) מגדירים הקמת משפחה כאחת ממטרות החיים המרכזיות
הצעירים החרדים	מייחסים משקל נמוך יותר לעניין, הנאה ורמת חיים. את מקומם תופסת מטרת הגשמת התפיסות האמוניות והרוחניות (60%)
הצעירות	פסימיות יותר גם ברמה הקולקטיבית וגם ברמה האישית

2

הצעירים והמרחב החברתי-אזרחי

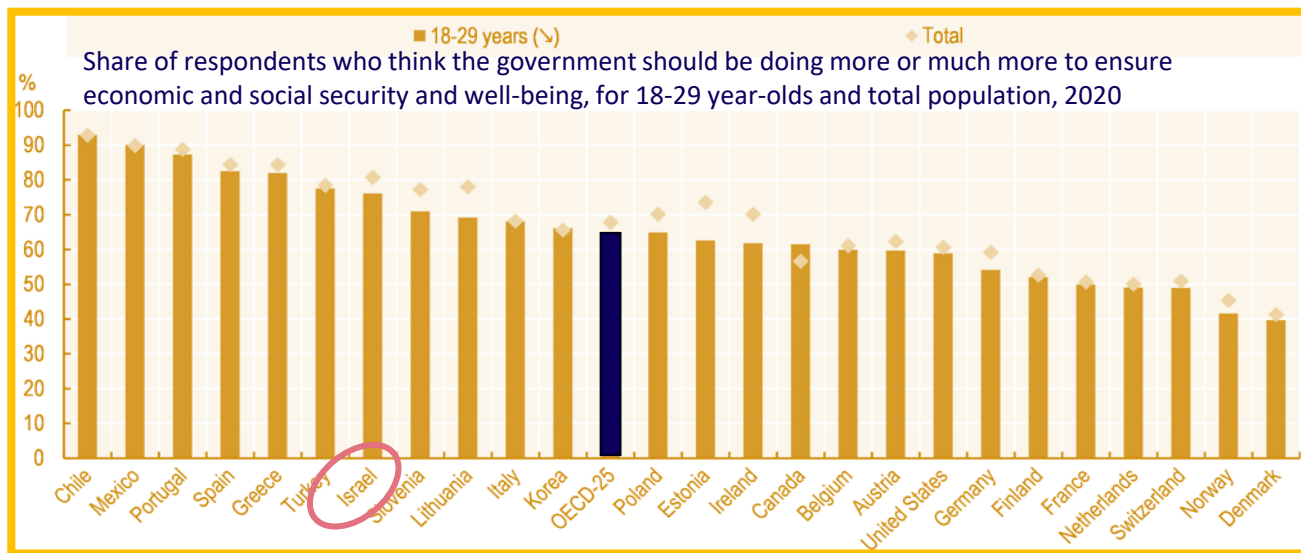
תוכן עניינים

2.1

הנרטיב העולמי של משבר האמון והתפכחות הגדולה

נראטיב חוסר האמון והתפכחות הגדולה: התפכחות הצעירים

- בשנת 2021 הפורום הכלכלי העולמי כלל את נושא ה-Youth Disillusionment כאחד האתגרים הגלובאליים המרכזיים של המאה ה-21. בלב הסיפור: דור של צעירים שחווה את המשבר הכלכלי, את מגפת הקורונה, את המשברים בפוליטיקה הליברלית-דמוקרטית ואת אוזלת היד של "המבוגרים" בטיפול במשבר האקלים, **דור של צעירים שאיבד את האמון בממסד ובפוליטיקה**

- **סקר ה-OECD** בעיצומו של משבר הקורונה (בגרף) העלה כי שני שליש מהצעירים חושבים ש"הממשלה צריכה לעשות יותר / הרבה יותר" כדי להבטיח את הבטחון הכלכלי והחברתי והשלמות שלהם", בישראל השיעור גבוה אף יותר – 76% מהצעירים חשבו כך

■ Source: OECD Secretariat estimates based on the OECD Risks That Matter 2020 survey, <http://oe.cd/RTM>

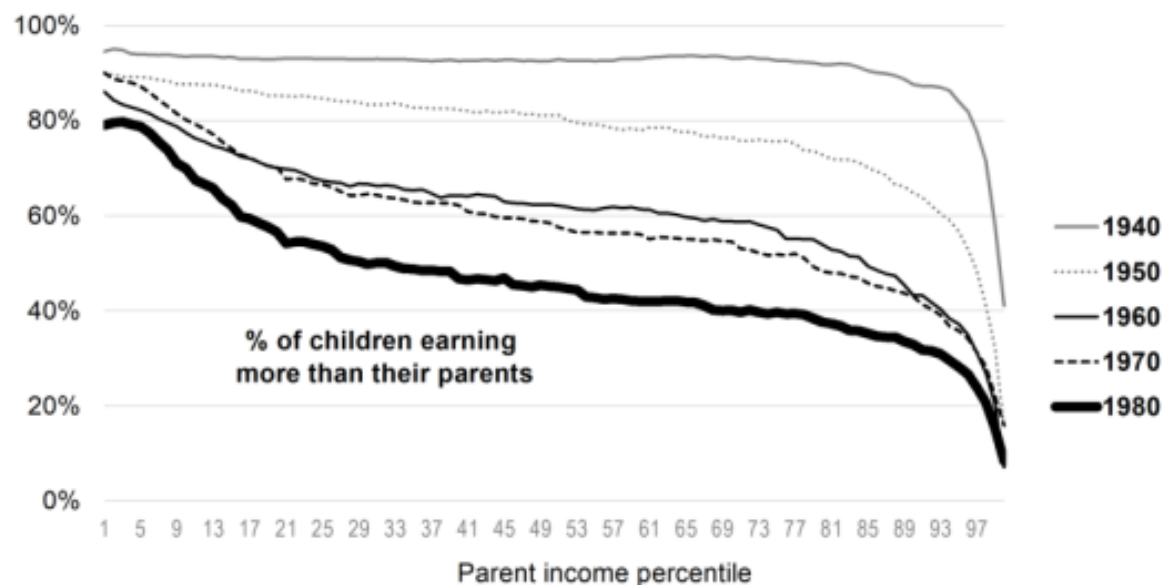
"הדור חסר המזל"

- בחלק ניכר מהמדינות המפותחות, דור הצעירים של תחילת המאה ה-21 הוא הדור הראשון מזה 100 שנים עבורו רוב הסיכויים שירוויח **פחות** מאשר דור הוריו

- אחד ההסברים התיאורטיים למשבר האמון וההתפכחות הוא שהצעירים חשים, ובצדק, שהמערכת הפוליטית כבר אינה מסוגלת להעניק להם את היתרונות שהיא העניקה לדור הקודם

FIGURE 24

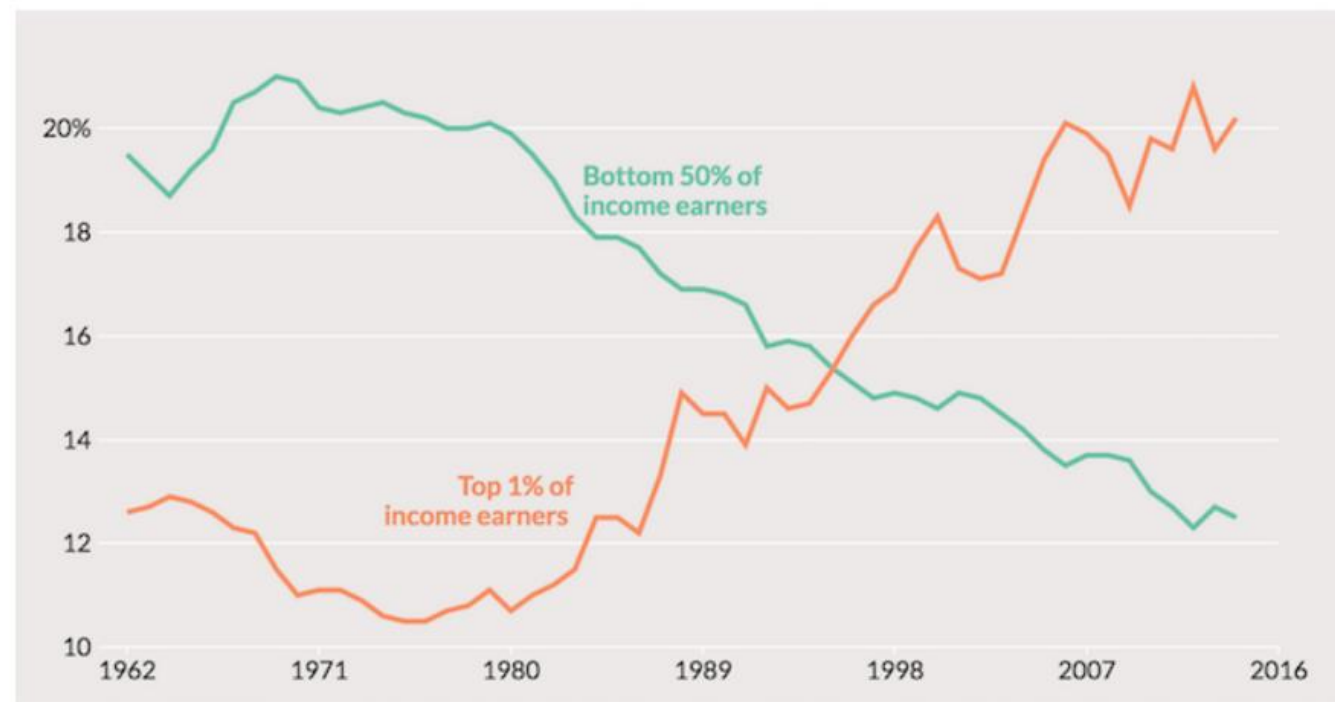
Diminishing Odds

SOURCE: "The Fading American Dream: Trends in Absolute Income Mobility Since 1940," Raj Chetty et al, NBER Working Paper 22910. Data found at: https://opportunityinsights.org/data/?geographic_level=0&topic=0&paper_id=546#resource-listing.

A tale of two countries

The share of U.S. pre-tax income accruing to the bottom 50 percent and top one percent of income earners, 1962-2014

Source: Thomas Piketty, Emmanuel Saez, and Gabriel Zucman, "Distributional National Accounts: Methods and Estimates for the United States," 2016, Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research

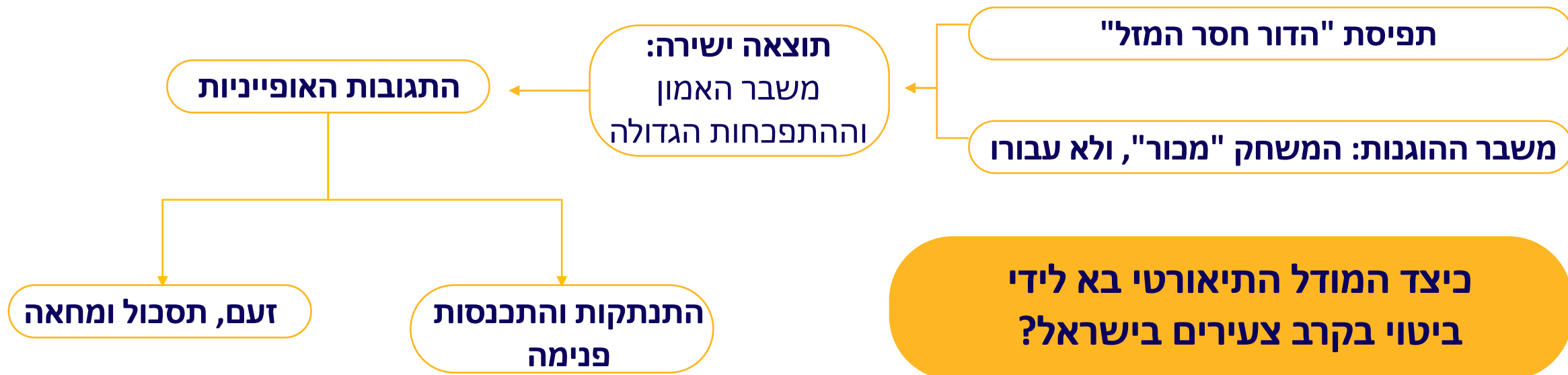
Note: The unit is the individual adult and incomes within married couples are split equally.

- ברוב מוחלט של המדינות המפותחות, ובכללן ישראל, קיימת מגמה ברורה של עלייה בחלק של האחוזון העליון בכלל ההון וההכנסות וירידה בחלק של החציון התחתון
- אחד ההסברים התיאורטיים למשבר האמון וההתפכחות הגדולה הוא שהצעירים חשים, ובצדק, שהמשחק הכלכלי והפוליטי "מכור" ולא עבורם

נראטיב חוסר האמון וההתפכחות הגדולה: המודל התיאורטי

הצעירים והמרחב
החברתי - אזרחי

■ בכלל ההשוואות נמצאה מובהקות סטטיסטית

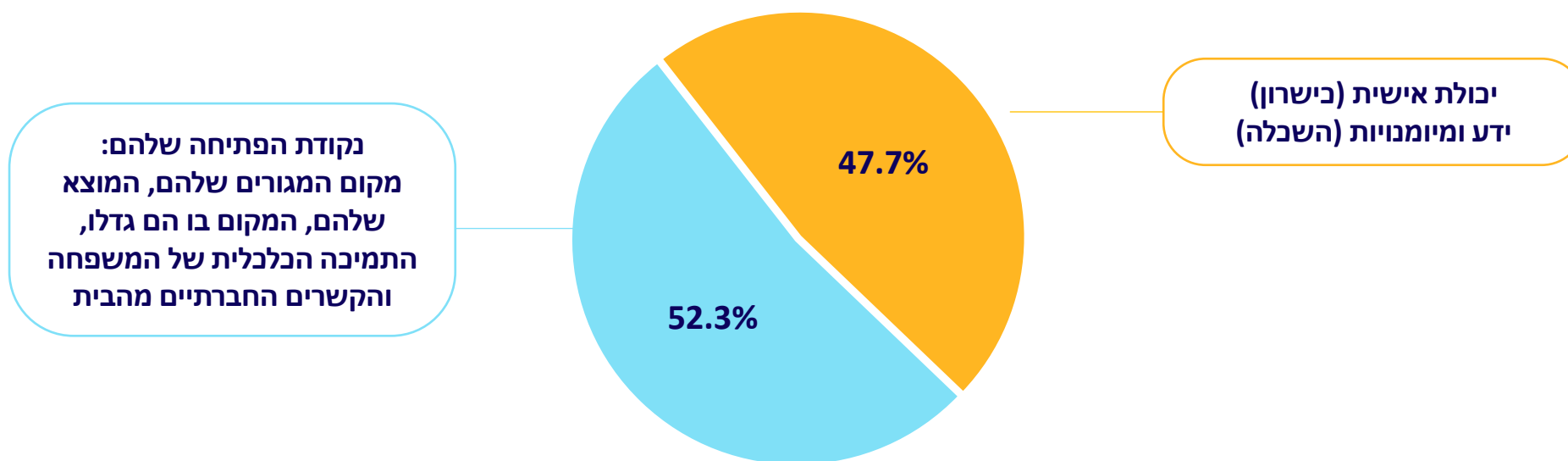
2.2

הוגנות, הדור חסר המזל, משבר אמון

מודעות לחוסר הוגנות

הצעירים חצויים – מחציתם רואים את הרקע החברתי-כלכלי כגורם מכריע בעתיד הכלכלי (מצב של חוסר הוגנות) יותר מאשר יכולות אישיות (מצב הוגן)

מה לדעתך משפיע יותר על הסיכוי של צעירים בישראל היום
לממש את השאיפות המקצועיות שלהם?

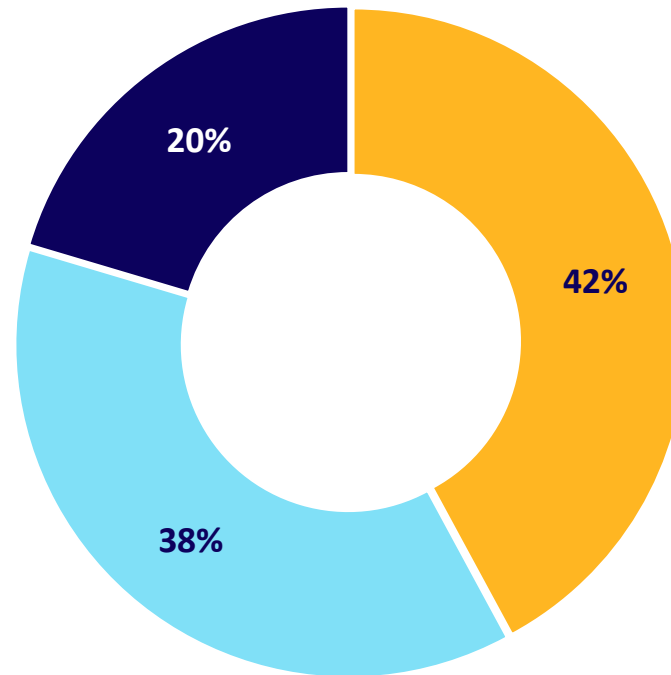
■ נקודת הפתיחה שלהם ■ יכולת אישית (בישרון) ידע ומיומנויות (השכלה)

■ כל הקבוצות חצויות באותה מידה בנוגע לשאלה זו

תפיסת עתיד הדור ביחס לקודמו - הצעירים חצויים בעמדתם

שאלת הדור חסר מזל

מה לדעתך נכון?

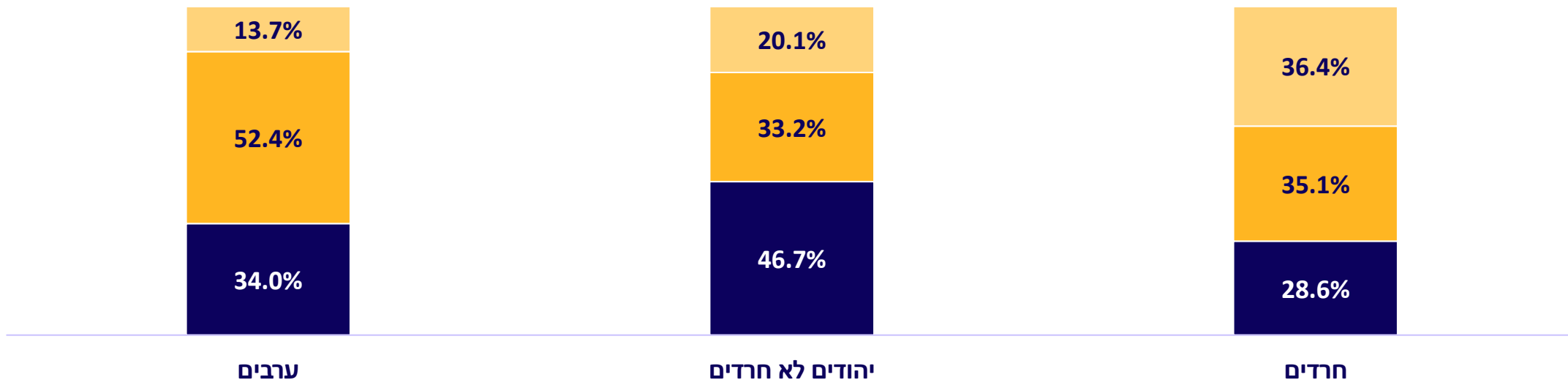

■ לצעירים מצפה עתיד דומה לזה של הוריהם ■ לצעירים מצפה עתיד טוב יותר משל הוריהם ■ לצעירים מצפה עתיד טוב פחות משל הוריהם

תפיסת עתיד הדור ביחס לקודמו – פילוח עפ"י מגזר

צעירים ערבים וצעירים חרדים חשים כי עתידם יהיה טוב יותר. הצעירים היהודים שאינם חרדים נמצאים בתחושה של מגמת התדרדרות למול דור ההורים

מה לדעתך נכון?

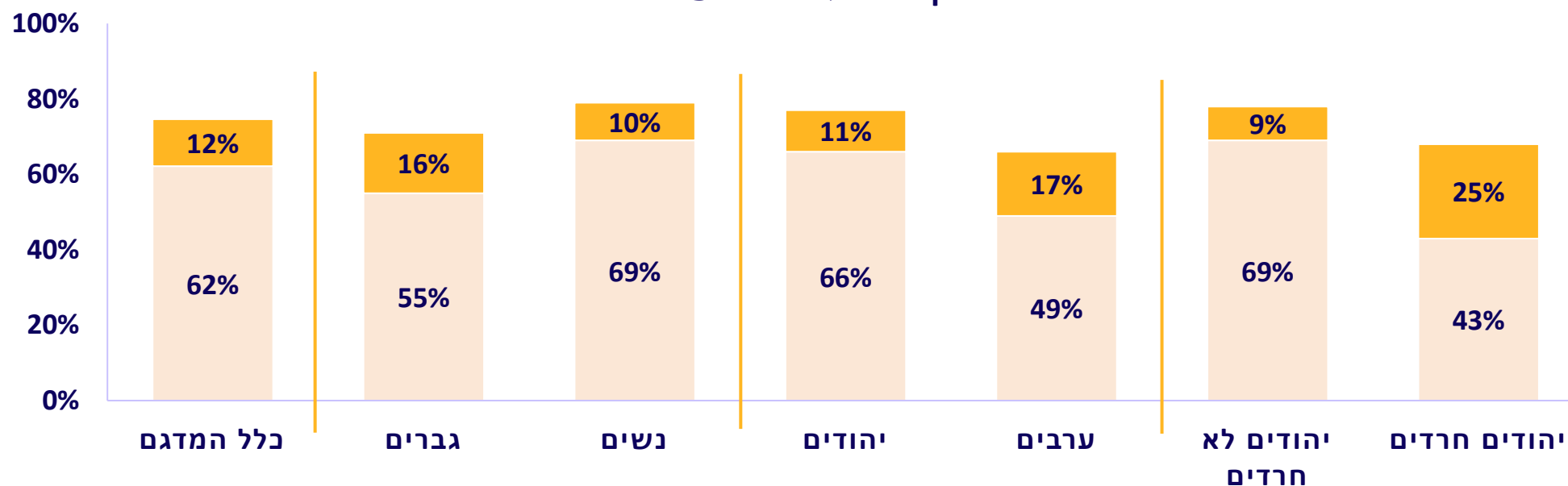

■ לצעירים מצפה עתיד דומה של הוריהם ■ לצעירים מצפה עתיד טוב יותר משל הוריהם ■ לצעירים מצפה עתיד טוב פחות משל הוריהם

משבר ארון חמור במוסדות

רוב גדול של הצעירים מרגישים שהמדינה אינה מספקת רשת בטחון, והם מתמודדים עם עתידם לבד. תחושה זו שכיחה פחות אצל צעירים חרדים, ערבים וגברים

המדינה לא נותנת לצעירים רשת בטחון.
כל אחד צריך לדאוג לעתיד שלו בכוחות עצמו

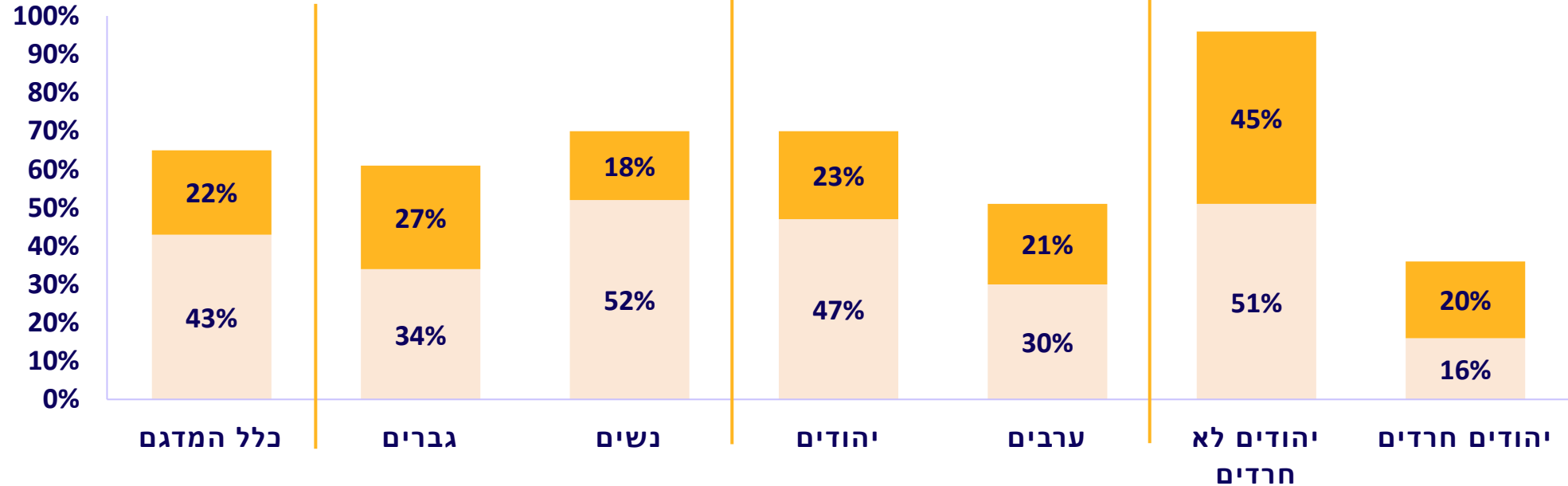
■ לא מסכים/כלל ■ מסכים במידה רבה/מאוד

■ בכלל ההשוואות נמצאה מובהקות סטטיסטית

כמעט מחציתם חשים אובדן אמון ביכולת של מערכות השלטון לתת מענה לאתגרי העתיד (Youth Disillusionment)

אובדן האמון נפוץ יותר אצל נשים ויהודים שאינם חרדים

המערכת הפוליטית הקיימת כבר לא מסוגלת להתמודד
עם האתגרים שהמדינה שלנו חווה

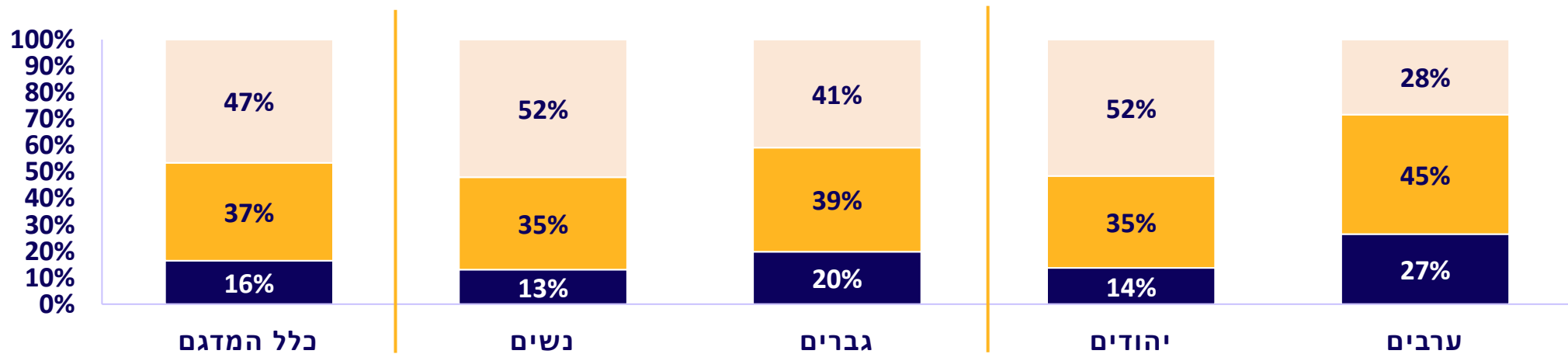
■ לא מסכים/כלל ■ מסכים במידה רבה/מאוד

■ בכלל ההשוואות נמצאה מובהקות סטטיסטית

לא סומכים על השירותים הציבוריים לתמיכה

בקורלציה גבוהה עם חוסר האמון במדינה, מקשה על הגופים הציבוריים להוות גורם מארגן למעורבות חברתית ואקטיביזם. יוצאי דופן הם הצעירים הערביים המגלים אמון גבוה יחסית בשירותים הציבוריים

עד כמה את/ה סומך/ת על הגורמים הבאים שיסייעו לך
אופן יעיל בהחלטות חשובות בחיים?
שירותי המדינה (היחידה להכוונת חיילים משוחררים, מרכזי צעירים, ביטוח לאומי וכדומה)

■ לא סומכים/כלל ■ סומכים במידה בינונית ■ סומכים מאוד

■ בכלל ההשוואות נמצאה מובהקות סטטיסטית

הוגנות, הדור חסר המזל, משבר האמון

התמות הגדולות

הצעירים הישראלים חצויים לגבי תפיסת ההוגנות ותפיסת "הדור חסר המזל"

הנתונים מעידים באופן חד משמעי על משבר אמון משמעותי

- ראינו בפרק הקודם שהצעירים מביטים בדאגה אל העתיד וסבורים שהם גדלים לתוך עולם בטוח פחות, מאיים יותר
- כעת אנחנו רואים שבנוסף לכך הצעירים אינם סומכים על מי שאמור לתקן את המצב – המדינה, המוסדות. בנוסף הם אינם סומכים על השירותים שהמדינה מציעה להם. לתפיסתם, במידה רבה, הם ניצבים לבד אל מול האתגרים

הוגנות, הדור חסר המזל, משבר האמון

זרקור על ההבדלים

הצעירים הלא חרדים

הקבוצה עם התפיסה החזקה ביותר של "הדור חסר המזל" (47%) ושל משבר האמון (69%)

הצעירים הערבים

מיעוטם מחזיקים בתפיסת "הדור חסר המזל" (34%) והם חצויים ביחס למשבר האמון (49%)

הצעירים החרדים

מיעוטם מחזיקים בתפיסת "הדור חסר המזל" (29%) והם חצויים ביחס למשבר האמון (44%)

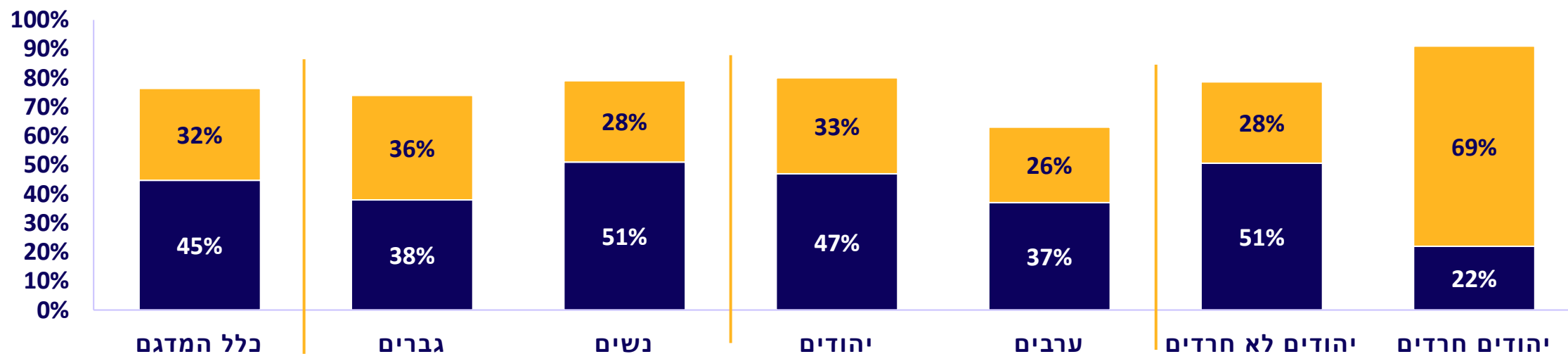
2.3

התגובות למשבר האמון

זעם, תסכול ומחאה – יותר נשים ופחות ערבים וחרדים

בניגוד לממצאי קבוצות מיקוד שבוצעו בסוף שנת 2022, בהן הצעירים הביעו חוסר נכונות ואמונה בפעולה לשינוי פוליטי, ממצאי הסקר מראים על שיעור גבוה של צעירים הסבורים כי זו העת למחאה עממית רחבה. חשוב לציין שהסקר נערך בתחילת שנת 2023 כאשר החלה המחאה הפוליטית סביב הרפורמה המשפטית

זה הזמן למחאה עממית רחבה כדי לשנות מן היסוד
את האופן בו עובדות מערכות השלטון

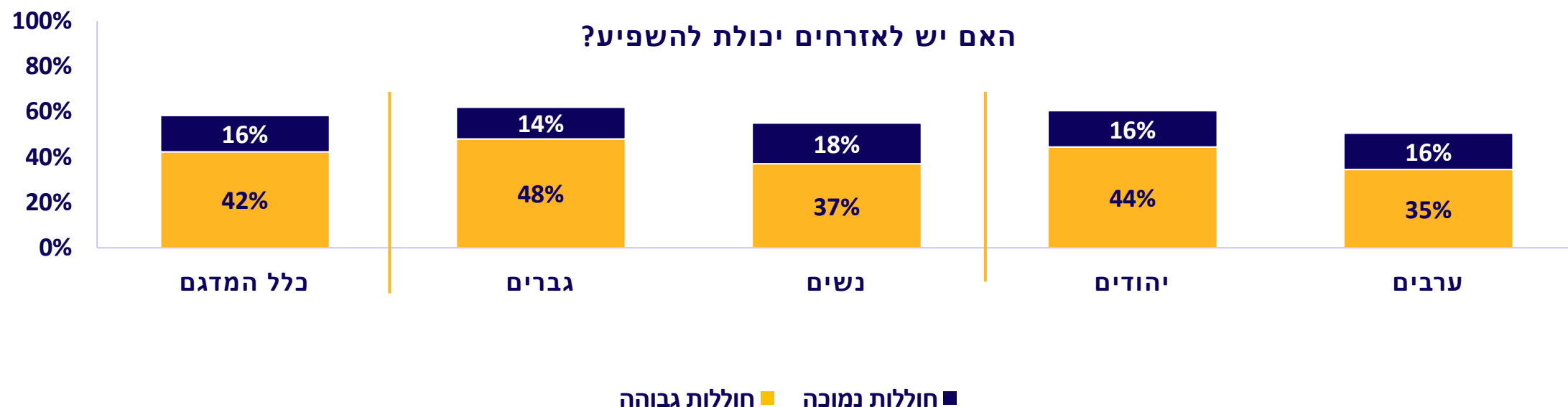
■ לא מסכים/כלל ■ מסכים במידה רבה/מאוד

■ בכלל ההשוואות נמצאה מובהקות סטטיסטית

תפיסת היכולת של האזרחים להשפיע: חוללות פוליטית גבוהה

כמחצית מהצעירים מסכימים או מסכימים מאוד כי לאזרחים יש יכולת לשנות את המציאות הפוליטית, בעיקר בקרב יהודים וגברים.

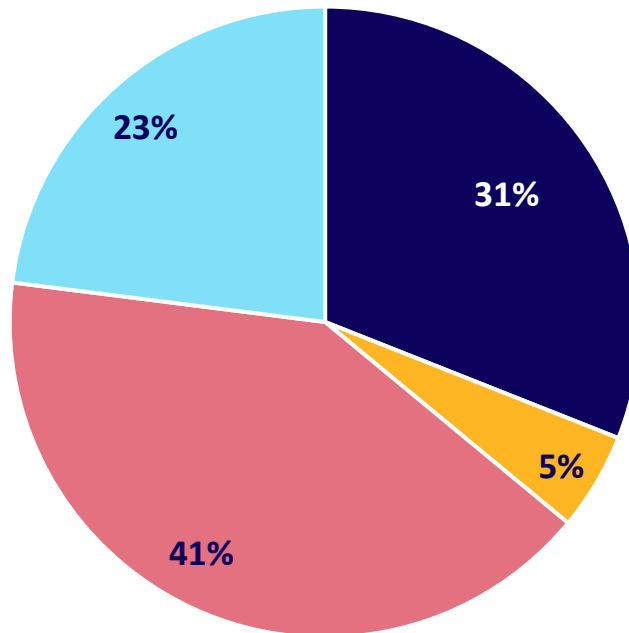
לשם השוואה: במדד הדמוקרטיה הישראלית של המכון לדמוקרטיה לשנת 2022, 16% מהמדגם חשבו שיש להם ולחבריהם יכולת להשפיע על מדיניות הממשלה, לעומת 79% שחשבו שיכולתם להשפיע מעטה או אינה קיימת). הסקר החברתי של הלמ"ס משנת 2021 מעיד כי בקרב צעירים בני 20 עד 34 רק כ-13% מאמינים כי יש ביכולתם להשפיע על מדיניות הממשלה, כלומר אנו רואים עלייה משמעותית במדד זה

■ בכלל ההשוואות נמצאה מובהקות סטטיסטית
■ חושב על פי ממוצע של מידת ההסכמה עם ההיגדים: יש לי יכולת להשפיע על מה שקורה במקום בו אני גר (24% ענו במידה רבה/מאוד) / אזרחים שמתארגנים לפעולה יכולים להביא לשינוי (47% ענו במידה רבה/מאוד)

מוטיבציה גבוהה למעורבות חברתית

מה הסיכוי שבשנה הקרובה תעשה/י
אחת מהפעילויות הבאות?

- פעילות לסינוע לאנשים שאינם מהמעגל המשפחתי או החברתי שלי
- פעילות לקידום שינוי בנושאים שמפריעים לי או חשובים לי במדינה, ביישוב ובעולם
- גם פעילות לעזרה לאנשים וגם פעילות לקידום שינוי
- לא אעשה אף אחד מהם

■ המוטיבציה הגבוהה למעורבות חברתית אינה מפתיעה לנוכח התמונה העולה מסקרים קודמים שנערכו בקרב צעירים ישראלים, למעט שיעור גבוה של צעירים המצהירים על מוטיבציה לעסוק גם בפעילות אקטיביסטית – לקידום שינוי חברתי או פוליטי – שנראית משמעותית יותר בסקר הנוכחי (כמובן שצפויים פערים בין סקרים שעסקו במעורבות חברתית בפועל לסקרים על כוונות לפעולה) ביחס למחקרים קודמים

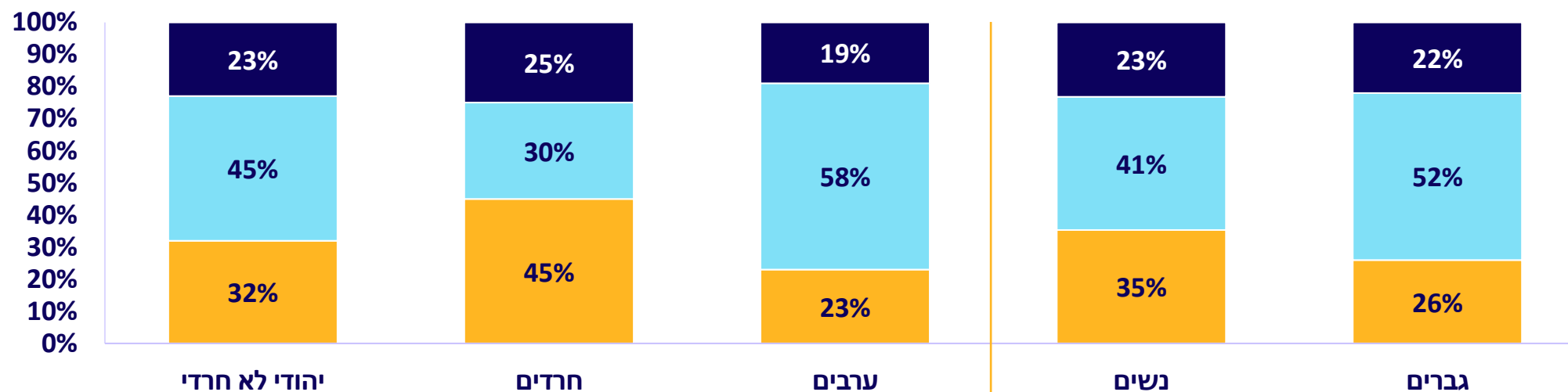
על פי סקר המועצה הלאומית להתנדבות מספטמבר 2022:

- כ-28% מדווחים כי פעלו באופן יזום לקידום שינוי מדיניות או שינוי חברתי בנושא שחשוב להם

נכונות למעורבות חברתית: מגזר ומגדר

הנכונות לאקטיביזם לשינוי גדולה יותר בקרב צעירים ערבים ובקרב גברים

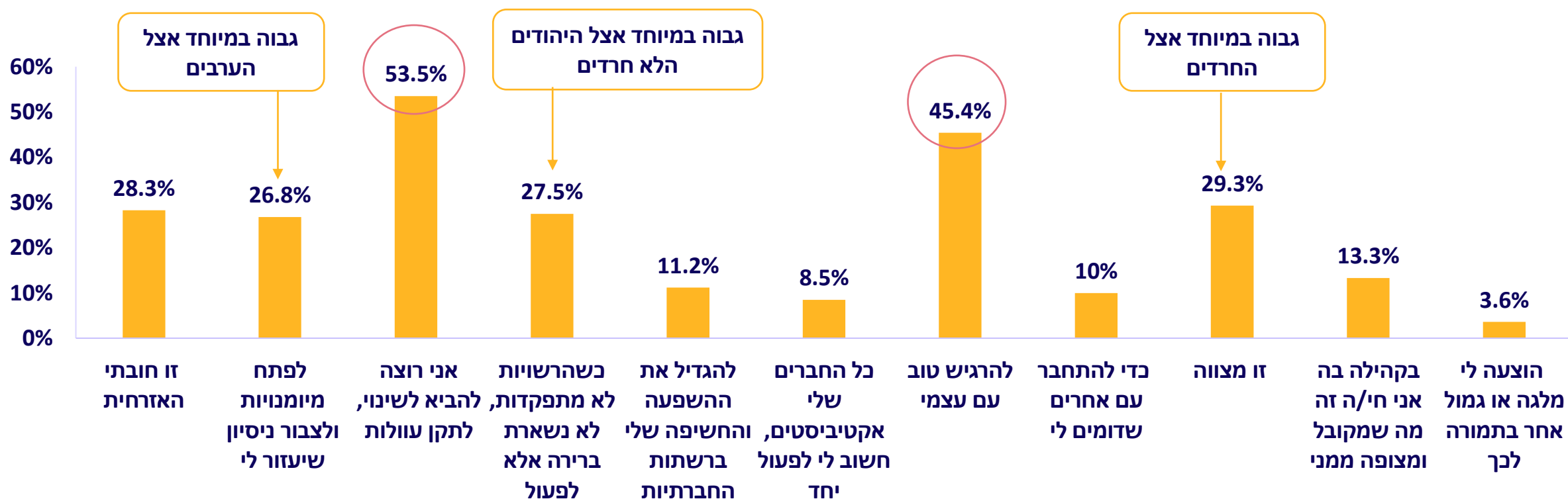
ניתוח קטגורי לשאלה: מה הסיכוי שבשנה הקרובה תעשה/י אחת מהפעילויות הבאות?

■ לא אעשה אף אחד מהם ■ נכונות גם לאקטיביזם ■ פעילות לסיוע לאנשים שאינם מהמעגל המשפחתי או החברתי שלי

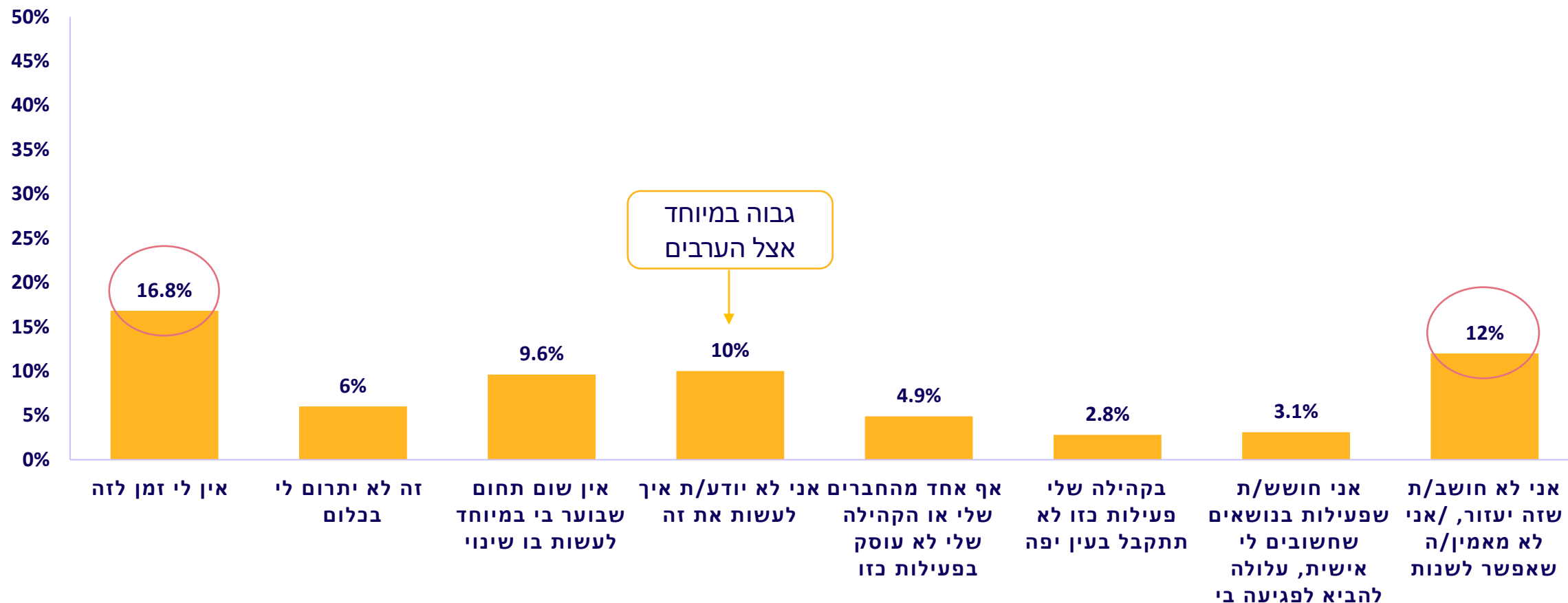
סיבות לנכונות להיות מעורבים או פעילים

בקרוב מי שהצהיר על נכונות למעורבות חברתית בקהילה או אקטיביזם (N=569): "אלגואיזם" (דומה לסקרים אחרים)

סיבות לחוסר נכונות להיות מעורבים או פעילים

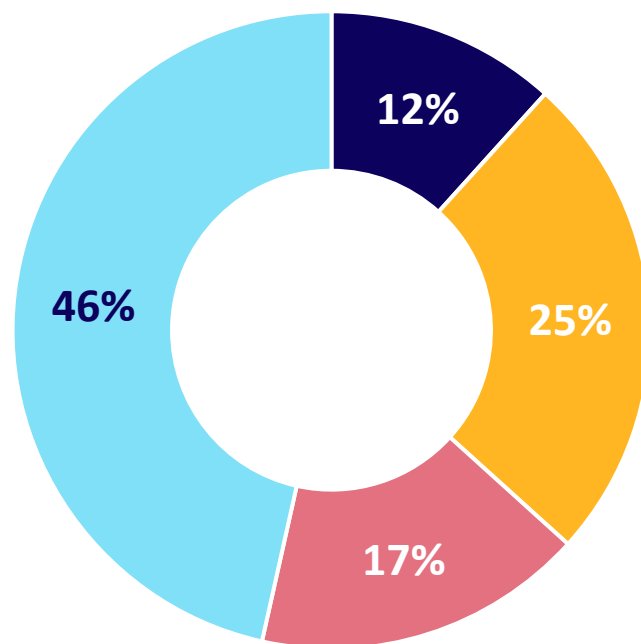
בקרוב מי שהצהיר שאינו שוקל מעורבות חברתית בקהילה או אקטיביזם (N=412): היעדר זמן, חוללות נמוכה ומחסור במידע כיצד לפעול

התרופפות השייכות

במדד הדמוקרטיה הישראלית לשנת 2022 דיווחו 66% מהישראלים בני 18-24 ו-65% מבני 25-44 כי היו מעדיפים להישאר בישראל ולא להגר למדינה אחרת גם אם הייתה להם אפשרות כזו. בעיתוי הסקר רק 46% מהצעירים העידו כי יעדיפו להישאר בארץ

אם תהיה לך אפשרות לקבל אזרחות של מדינה אחרת (או שיש לך אזרחות כזו),
האם תעדיף/י לעבור ולחיות שם או שתעדיף להישאר לחיות בישראל?

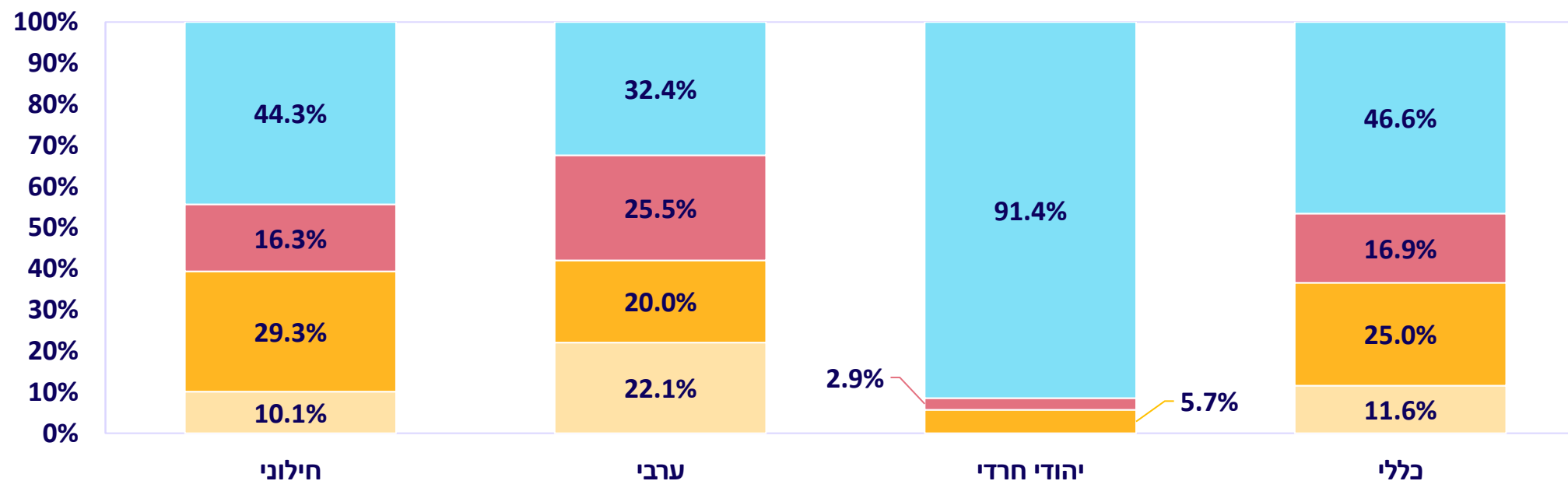

■ אעדיף להישאר בישראל ■ ארצה לשלב מגורים שם ובארץ ■ ארצה לחיות שם לתקופה ■ אעדיף לעבור שם לתמיד

התרופפות השייכות

צעירים חרדים יעדיפו להישאר בארץ, צעירים ערבים מעדיפים לעזוב

אם תהיה לך אפשרות לקבל אזרחות של מדינה אחרת (או שיש לך אזרחות כזו).
האם תעדיף/י לעבור ולחיות שם או שתעדיף/י להישאר בישראל?

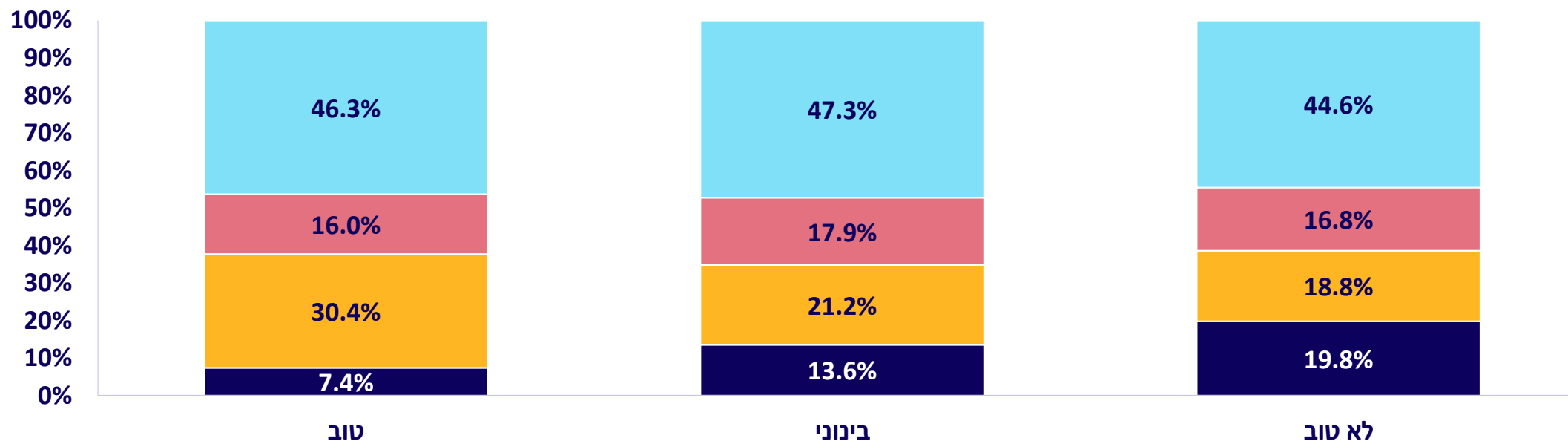

אעדיף להישאר בישראל ארצה לשלב מגורים שם ובארץ ארצה לחיות שם לתקופה אעדיף לעבור שם לתמיד

התרופפות השייכות

מצב כלכלי פחות טוב – מעדיפים לרדת מהארץ, מצב כלכלי יותר טוב – מעדיפים "רילוקיישן" לתקופה

אם תהיה לך אפשרות לקבל אזרחות של מדינה אחרת (או שיש לך אזרחות כזו).
האם תעדיף/י לעבור ולחיות שם או שתעדיף/י להישאר בישראל?

■ אעדיף להישאר בישראל ■ ארצה לשלב מגורים שם ובארץ ■ ארצה לחיות שם לתקופה ■ אעדיף לעבור ולחיות שם לתמיד

התגובות למשבר האמון

התמות הגדולות

- בקבוצות המיקוד שנערכו בסוף שנת 2022, הצעירים הביעו חוסר נכונות ואמונה בפעולה לשינוי פוליטי
- בסקר שנערך בתחילת שנת 2023, בעת המשבר הפוליטי סביב הרפורמה המשפטית **אנחנו רואים תמונה שונה לגמרי:** שיעור גבוה של הצעירים מעיד על רצון וכוונה לפעול באופן אקטיביסטי לשינוי פוליטי ועל תמיכה במחאה עממית רחבה

מה מסביר את הפער?

- ראינו בפרק הקודם כי הצעירים עסוקים בעיקר בדאגה לעצמם ולעתידם אל נוכח עתיד לא בטוח ומאיים
- אולם, ממצאי הסקר תומכים בטענה כי כאשר האיום הופך להיות **קונקרטי ונתפס כמשפיע באופן ישיר על חייהם** הצעירים מונעים לאקטיביזם פוליטי

הצעירים והמרחב
החברתי - אזרחי

התגובות למשבר האמון

זרקור על ההבדלים

הצעירים הלא חרדים

שיעור גבוה של נכונות לאקטיביזם (45%)
ושל תמיכה במחאה (51%)

הצעירים הערבים

שיעור גבוה מאוד של נכונות לאקטיביזם (58%)
שיעור בינוני של תמיכה במחאה (37%)

הצעירים החרדים

שיעור נמוך של נכונות לאקטיביזם (30%)
שיעור נמוך של תמיכה במחאה (22%)

הצעירים והמרחב
החברתי - אזרחי

3

הצעירים ומרחב התעסוקה

תוכן עניינים

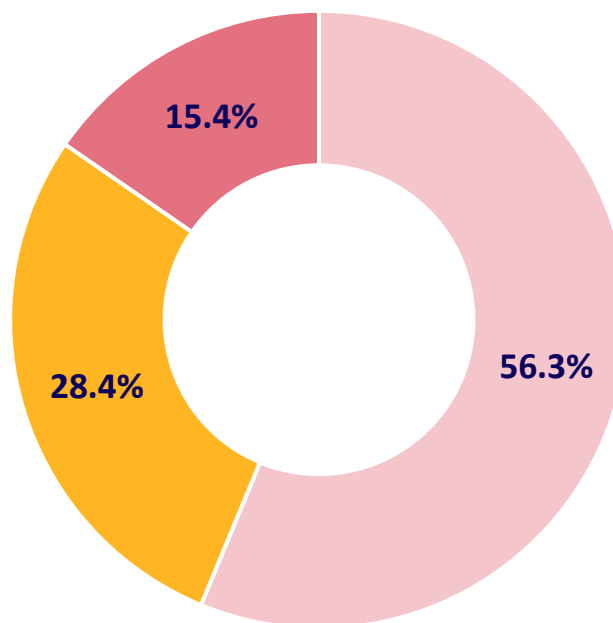
3.1

תפיסת עתיד ומטרות

תפיסת עתיד: עולם התעסוקה – תפיסה חיובית

בניגוד לפסימיות שנתגלתה לגבי עתיד הדור באופן כללי, התגלתה תפיסה חיובית של מרבית הצעירים כלפי עתיד עולם התעסוקה, והתחושה שההזדמנויות בשוק התעסוקה רק מתרחבות ביחס לדורות עבר

האם לדעתך לצעירים בגילך יש סיכוי גדול יותר או קטן יותר משהיה להוריהם
באותו הגיל למצוא עבודה מספקת ורווחית?

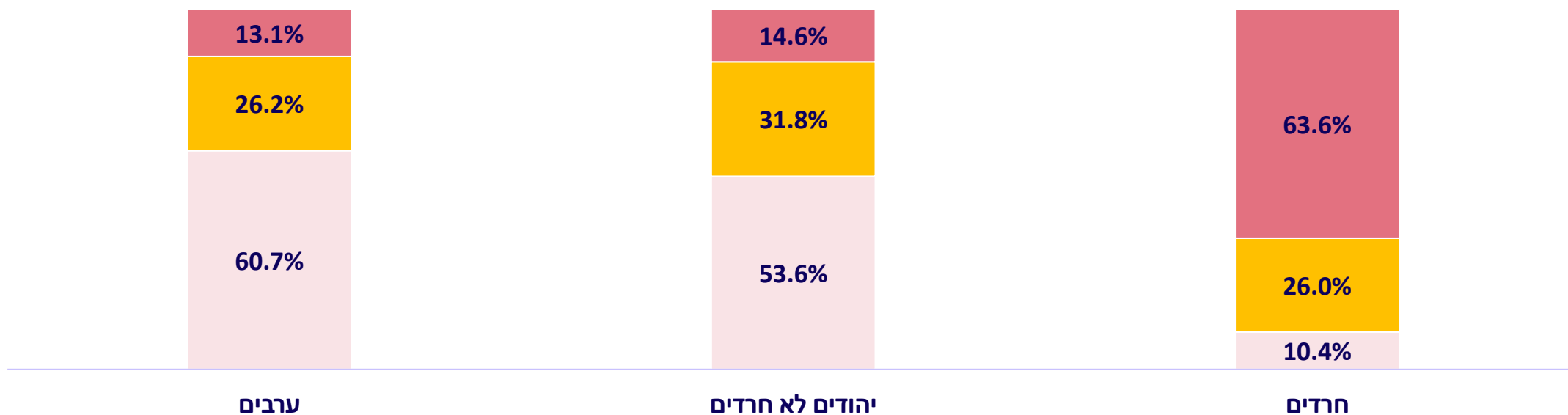

■ לצעירים סיכוי זהה להוריהם ■ לצעירים סיכוי פחות טוב מלהוריהם ■ לצעירים סיכוי יותר טוב מלהוריהם

תפיסת עתיד עולם תעסוקה: פילוח לפי מגזר

"קפיצה בין-דורית" משמעותית בולטת בתפיסה של הצעירים הערביים את עולם התעסוקה ביחס להוריהם. אצל הצעירים החרדים – מה שהיה הוא שיהיה

האם לדעתך לצעירים בגילך יש סיכוי גדול יותר או קטן יותר משהיה להוריהם באותו הגיל למצוא עבודה מספקת ורווחית?

■ לצעירים סיכוי זהה להוריהם ■ לצעירים סיכוי פחות טוב מלהוריהם ■ לצעירים סיכוי יותר טוב מלהוריהם

מטרות תעסוקתיות: הכרה במגבלות וחסמים

- אולם, קבוצות המיקוד מעידות על כך שעבור צעירים מהפריפריה וצעירים ערבים, האופטימיות מעורבת עם חששות מהעתיד והכרה בחסמים ומגבלות
- הכרה בחסמים כלכליים:

צעירים מהפריפריה החברתית מנסחים תמונת עתיד המשלבת בין עניין לאורח חיים בורגני **אולם תוכניותיהם צנועות יותר בשל** צורך בתשואה מהירה על השכלה והיעדר הון חברתי תומך: קורסי תיכנות, יזמות עצמאית ועסקים קטנים

"אני לא אוהב את השאלה הזאת...אי אפשר לצפות את העתיד. זה נכון שצריך לתכנן ולשזאוף...כולם יגידו לכבוש את העולם, השמיים זה הגבול אבל תמיד יהיו מכשולים בדרך. בעז"ה לסיים את התואר, להיות רו"ח, לקנות בית, לקחת משכנתא, אין דרך אחרת, עובד בחברה גדולה, אחרי התמחות, ילד אולי כלבה קטנה" (צעיר מהפריפריה)

"החלומות שלי די בנאליים, אני רואה את עצמי נשואה עם 2-3 ילדים, גרה בדירה משלי שקניתי, מתקדמת בעבודה, אולי הולכת לאפיק אחר בהוראה, אולי אתקדם לניהול" (צעירה מהפריפריה)

"אם לשאול מה אני היום מחפש בעבודה שלי אז אני היום מחפש מקום עבודה שיתן לי ביטחון כלכלי. העולם שאנחנו חיים בו הוא עולם כל כך טוב, אבל עם יוקר מחיה מטורף ועם הפתעות כל שנה, אם יש קורונה פעם, עכשיו המלחמה בין אוקראינה לרוסיה וזה גורם לעליית מחירים יש דברים בחיים שהם לא צפויים ולכן אני חושב שהכי מתאים לי קודם כל היום זה למצוא מקום עבודה שיתן לי בטחון כלכלי השאלה אם אני אוהב את העבודה או לא אהב את העבודה זה אולי יגיע במקום השני אבל קודם כל אני צריך למצוא מקום עבודה שיתן לי בטחון כלכלי תעסוקתי לאורך שנים.." (צעיר ערבי)

מטרות תעסוקתיות: הכרה במגבלות וחסמים

- אולם, קבוצות המיקוד מעידות על כך שעבור צעירים מהפריפריה וצעירים ערבים, האופטימיות מעורבת עם חששות מהעתיד והכרה בחסמים ומגבלות
 - החרדה מכשלון כלכלי אצל צעירים ערבים
- ההתפתחויות בשוק העבודה מעצימות את הפער בין צעירים יהודים לערבים (בידע, מיומנויות, שפה, סטטוס) ומעוררות חרדה באשר לאטרקטיביות/רלוונטיות שלהם בשוק העבודה. עבודות מסורתיות בתחתית השוק אינן מאפשרות להדביק את פערי יוקר המחיה, וצעירים שאין להם עורף כלכלי המאפשר השכלה גבוהה – נדחקים לייאוש, נשירה (NEET) ופשיעה**

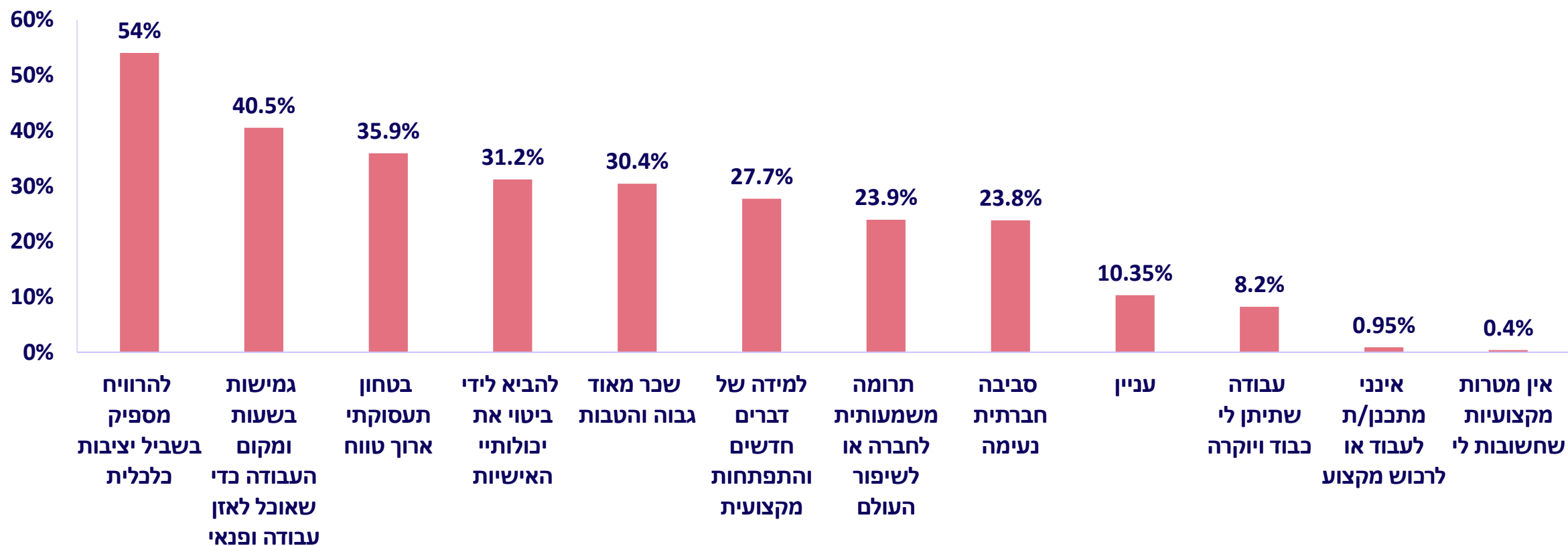
"לפעמים הבעיה היא גם כשאתה מסיים ועובר המבחנים הממשלתיים ואתה מקבל הסמכה לעשות אבל אתה צריך פרוטקציה ואת הפרוטקציה הזאת אתה לא מצליח למצוא כדי להיכנס לעבודה במקום שאתה רוצה" (צעיר ערבי)

"אנחנו לא מוצאים אנשים מלומדים יורים, אנחנו לא מוצאים אנשים עם תואר יורים, אנחנו מוציאים נערים שאין להם מה להפסיד אין להם תקווה אין להם כלום בחיים האלה והם אלה שעושים את המעשים האלה ויורים" (צעיר ערבי)

"לכאורה נראה כל מי שיש לו ציונים טובים הוא הולך ללמוד מקצוע של נחשב לגבוה כמו רפואה הנדסה דברים כאלה זה נדמה לי החיים שאנחנו חיים בהם בצורה רנדומלית ובצורה לא מקוונת ולא מתוכננת ולא בנויה מראש ... בחברה היהודית כשהוא ילד קטן מתחילים לדבר איתו על מה הוא רוצה להיות שהוא יהיה גדול מה החלום שלו וגם לבדוק אם מתאים או לא מתאים מבחינת אישיות ומבחינת ציונים ואם מתאים אז עוזרים לו ומקדמים את הרעיון הזה ואם לא מתאים אז נותנים לו חלופה שהיא תתאים ליכולות שלו... אני לא מצאתי מישהו שידריך אותי או מישהו שיפנה אותי או מישהו שיתן לי הדרכה לגבי לימודים אקדמיים... אני היום מתחרט על דברים שלא ידעתי ולא עשיתי" (צעיר ערבי)

מטרות תעסוקתיות

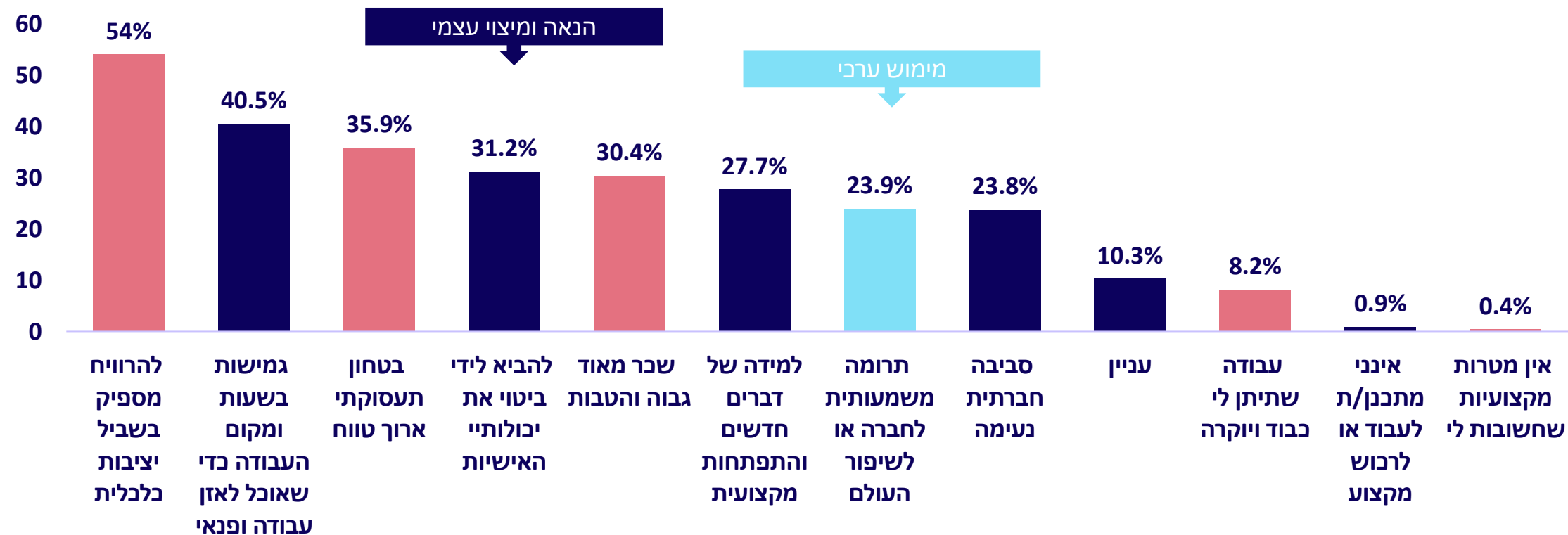
מתוך רשימת המטרות שלפניך, מהן שלוש המטרות שהכי חשוב לך להשיג במסלול המקצועי והתעסוקתי שלך?
שיעור המשיבים ב- % שבחרו במטרה בקרב כלל המדגם

מטרות תעסוקתיות

ריאליזם בורגני, צרכים כלכליים בראש, אבל תחושת זכאות לתעסוקה שיש בה מקום לפנאי, התפתחות אישית, התאמה לנטיות אישיות ויחס מכבד. מעטים מחפשים מימוש עצמי במובן של משמעות וערכים

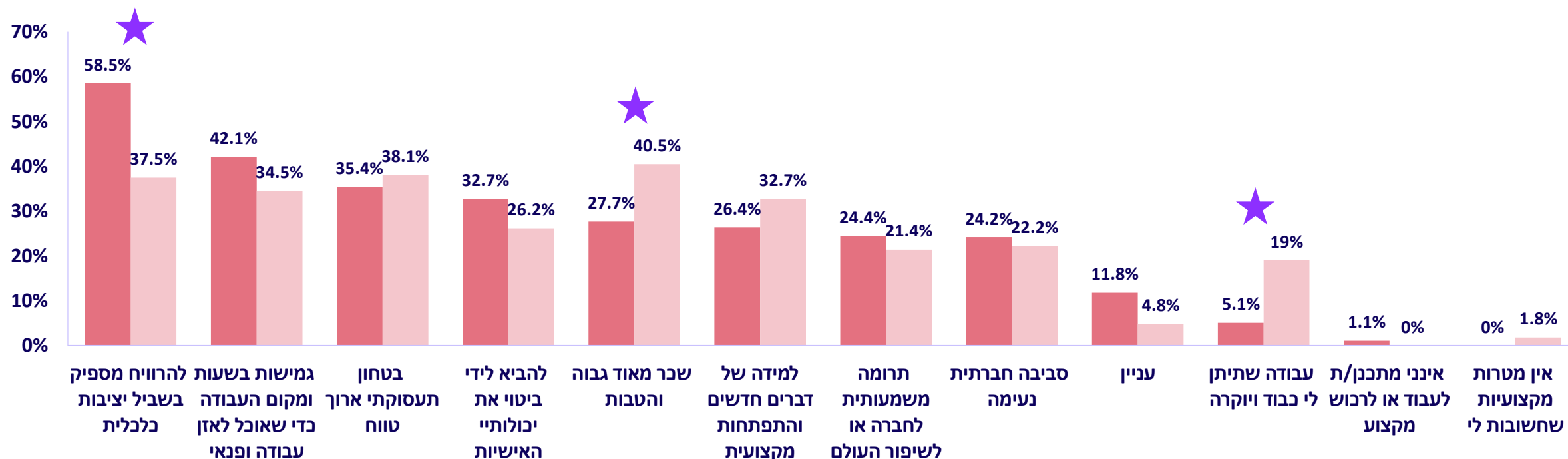
החלום הבורגני, פרגמטיות

הצורכים ומרחב התעסוקה

מטרות תעסוקתיות - צעירים יהודים וערבים – רב הדומה על השונה

בקרב צעירים ערבים רווחת יותר השאיפה לסטטוס חברתי - כבוד ומעמד ולסטטוס כלכלי - שכר מאוד גבוה

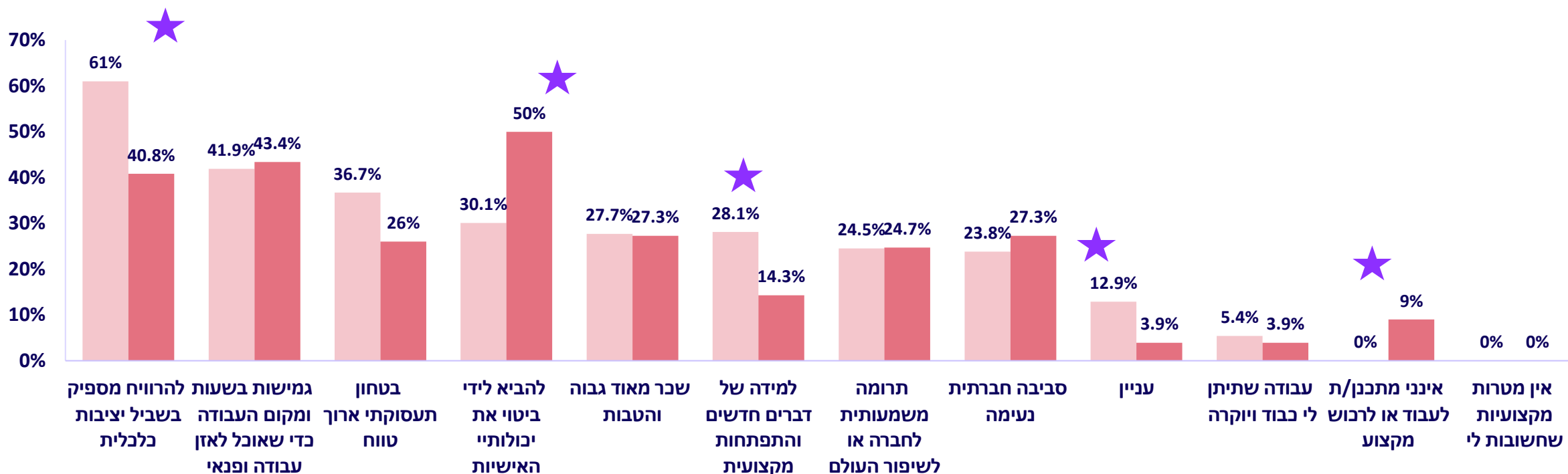

■ ערבים ■ יהודים

★ ■ הבדל מובהק סטטיסטית $p < 0.05$

מטרות תעסוקתיות - צעירים יהודים חרדים ולא חרדים – דומה אבל שונה

9% מהצעירים החרדים מצהירים שאינם מתכוונים לרכוש מקצוע. הם מחפשים פחות רווחה כלכלית, עניין והתפתחות אישית מקצועית, אך מבקשים יותר להביא לידי ביטוי יכולות אישיות ומיצוי עצמי

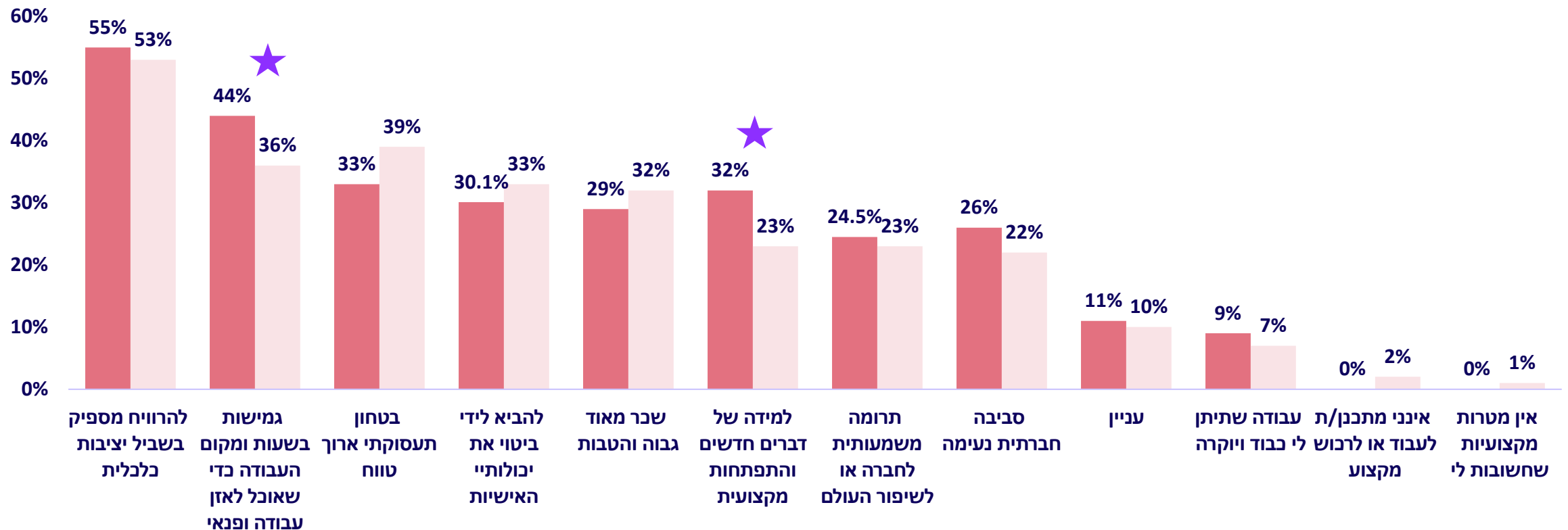

■ יהודים שאינם חרדים ■ חרדים

★ ■ הבדל מובהק סטטיסטית $p < 0.05$

מטרות תעסוקתיות בקרב צעירים וצעירות – דומה

חשיבות גבוהה יותר שמייחסות צעירות לאיזון בין העבודה לפנאי ולמשפחה, וכן מיקוד יותר גבוה של צעירות בהתפתחות מקצועית ולמידה

■ צעירות ■ צעירים

★ ■ הבדל מובהק סטטיסטית $p < 0.05$

תפיסת עתיד ומטרות

התמות הגדולות

- הצעירים מעידים על אופטימיות ביחס להזדמנויות תעסוקתיות הפתוחות בפניהם
- ממצא זה נמצא במתח עם ממצאי הפרקים הקודמים המעידים כי הצעירים מודאגים לגבי עתיד הדור, מודעים לבעיית "הדור חסר המזל" ושרויים במשבר אמון ביחס למדינה

- **גם כאן, הדיסוננס בין האופטימיות ביחס לתעסוקה לבין החרדה מפני העתיד הוא אחד ההסברים האפשריים לתמונה המצטיירת ביחס למטרות התעסוקתיות:**

הדאגה ותחושת האיום עשויים להסביר את הדומיננטיות של מטרות בורגניות קלאסיות (בטחון כלכלי, שכר גבוה) אל מול השיעור הנמוך של צעירים השואפים למימוש עצמי במובן של תרומה לחברה ולאחרים

האופטימיות האישית עשויה להסביר את הדומיננטיות של מטרות מימוש עצמי במובן האישי (הנאה ועניין) גם לנוכח עתיד מאיים

הצעירים ומרחב
התעסוקה

תפיסת עתיד ומטרות

זרקור על ההבדלים

הצעירים הערבים

תפיסה בולטת של קפיצה בין דורית בתחום התעסוקה.
דגש חזק יותר על שכר ומעמד מתוך מודעות ליוקר המחיה

הצעירים החרדים

תפיסה בולטת של סטגנציה תעסוקתית – "מה שהיה הוא
שיהיה". מייחסים משקל נמוך יותר לעניין, הנאה ושכר.
את מקומם תופסת מטרות ביטוי היכולות האישיות

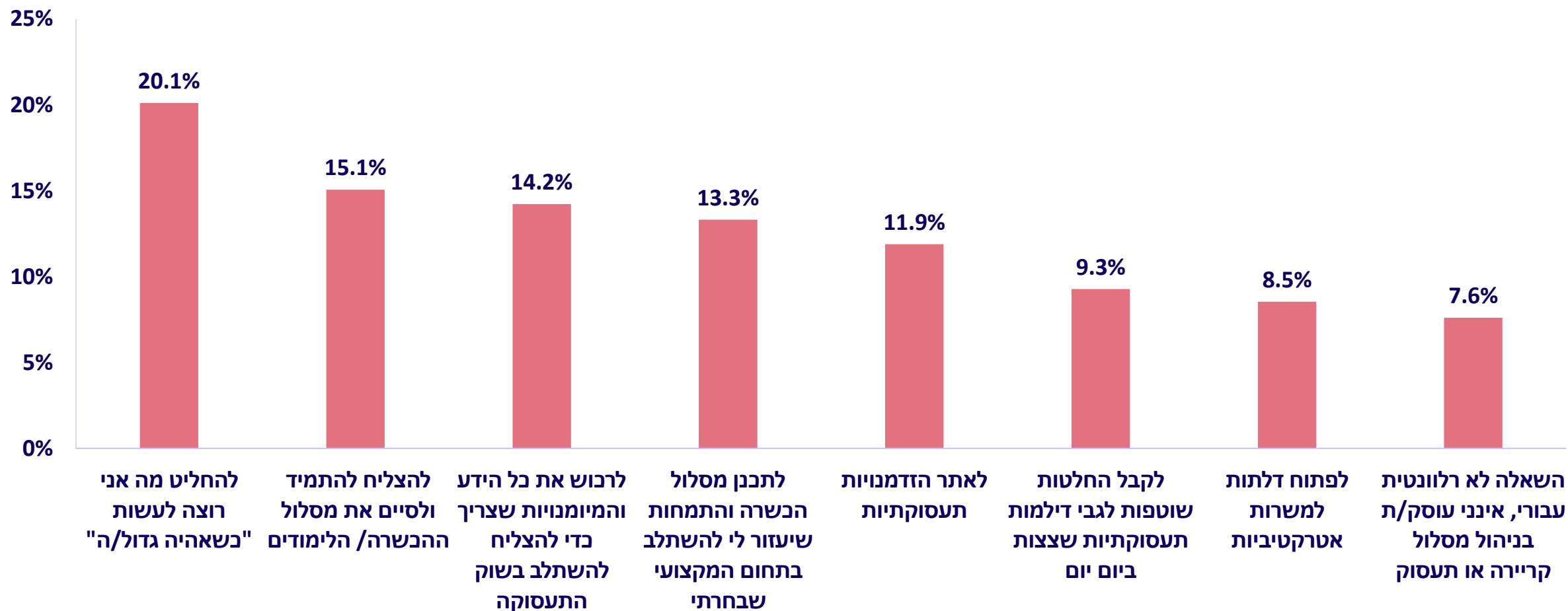
הצעירים ומרחב
התעסוקה

3.2

תפיסות ביחס לקריירה

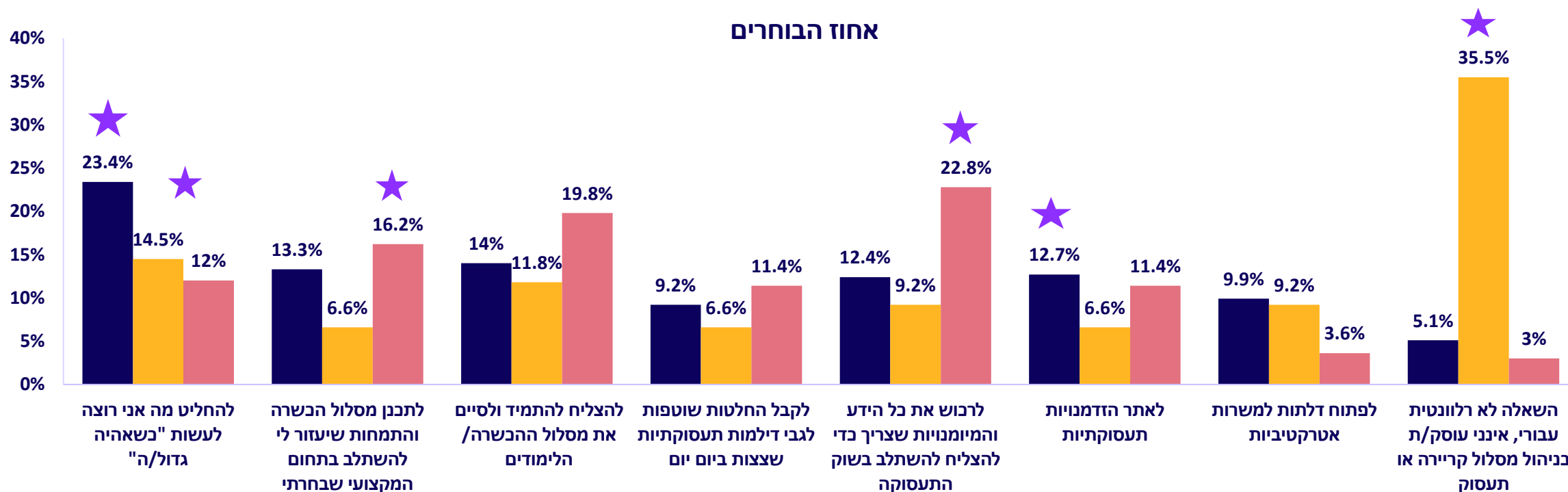
המשימה המתגרת ביותר: בחירת מקצוע ויישום הבחירה

בהתייחס לבחירת קריירה לא נמצא הבדל מגדרי

המשימה המתגרת ביותר: פילוח לפי מגזר

יהודים לא חרדים (וצעירים מרקע כלכלי גבוה) עסוקים יותר באתגר בחירת מקצוע. **צעירים ערבים** עסוקים יותר ביישום הבחירה, ובפרט ברכישת מיומנויות וידע נדרשים בשוק. **צעירים חרדים** פחות מזדהים עם המונח "ניהול קריירה"

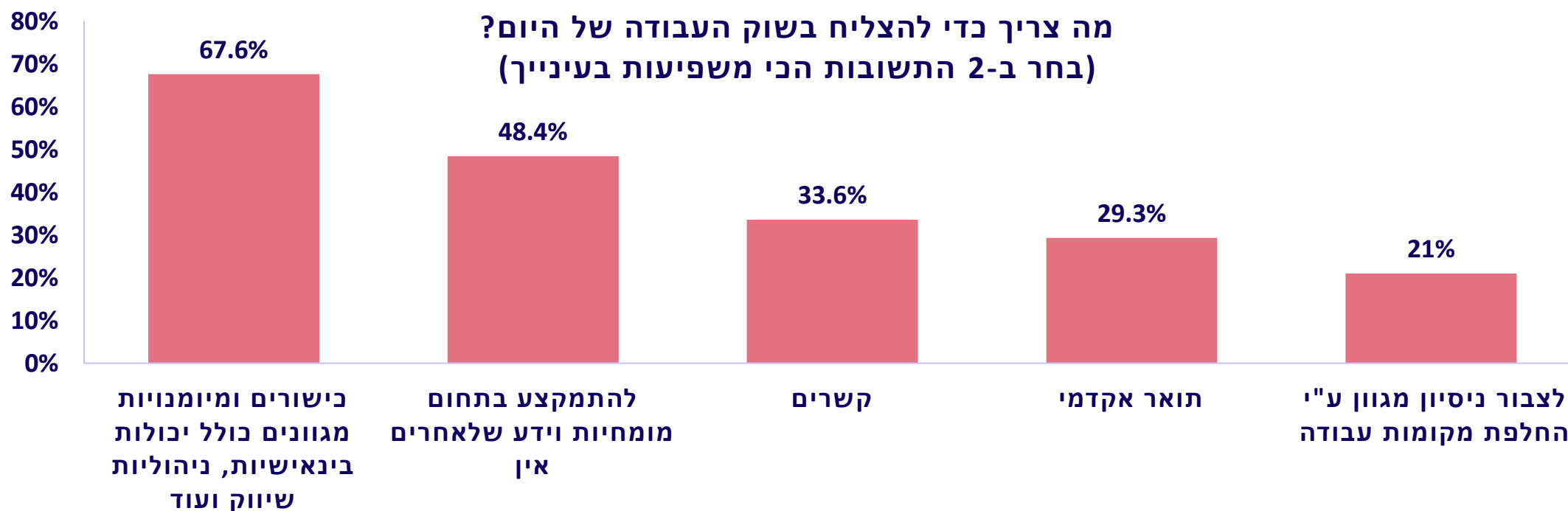

■ יהודי לא חרדי ■ ערבים ■ חרדים

★ הבדל מובהק סטטיסטית $p < 0.05$

מה נדרש כדי להצליח בעולם התעסוקה?

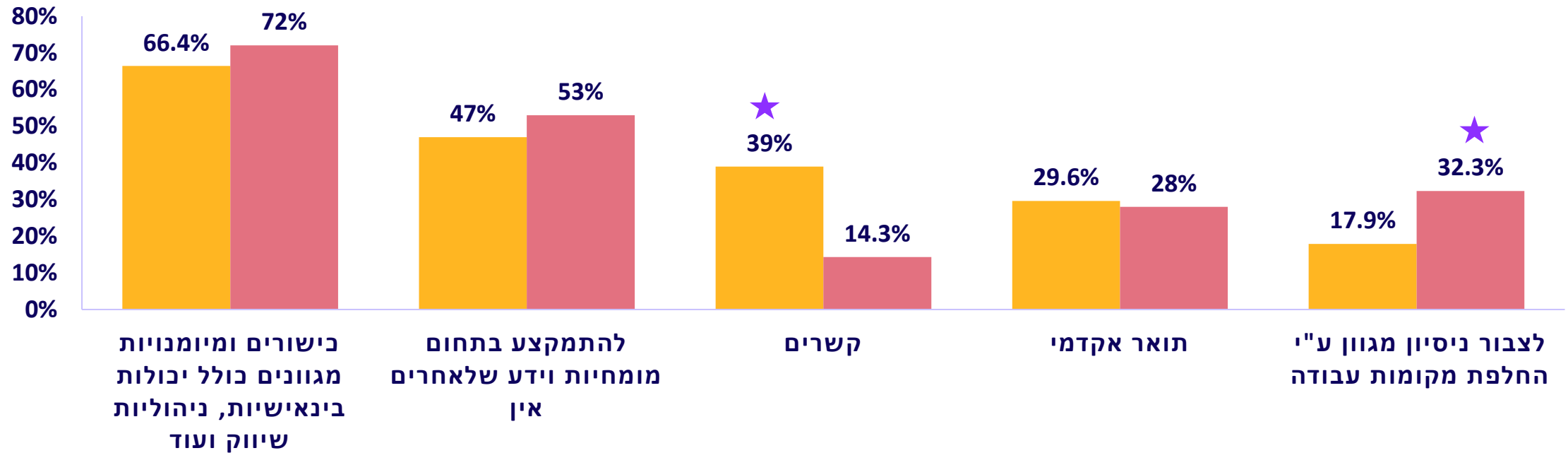
מודעות נרחבת לחשיבות "מיומנויות המאה ה-21", ולצורך במומחיות מקצועית, פחות לצורך בקשרים.
בולט השיעור הנמוך של הצעירים שבחרו ב"תואר אקדמי" כגורם חשוב להצלחה

מה צריך כדי להצליח בשוק העבודה של היום? (בחר ב-2 תשובות הכי משפיעות בעינייך)

מה נדרש כדי להצליח: צעירים ערבים ויהודים

צעירים ערבים מעריכים יותר את ערכו של ניסיון תעסוקתי מגוון כנכס בשוק העבודה ומייחסים משקל פחות להון חברתי וקשרים לצורך השתלבות בתעסוקה

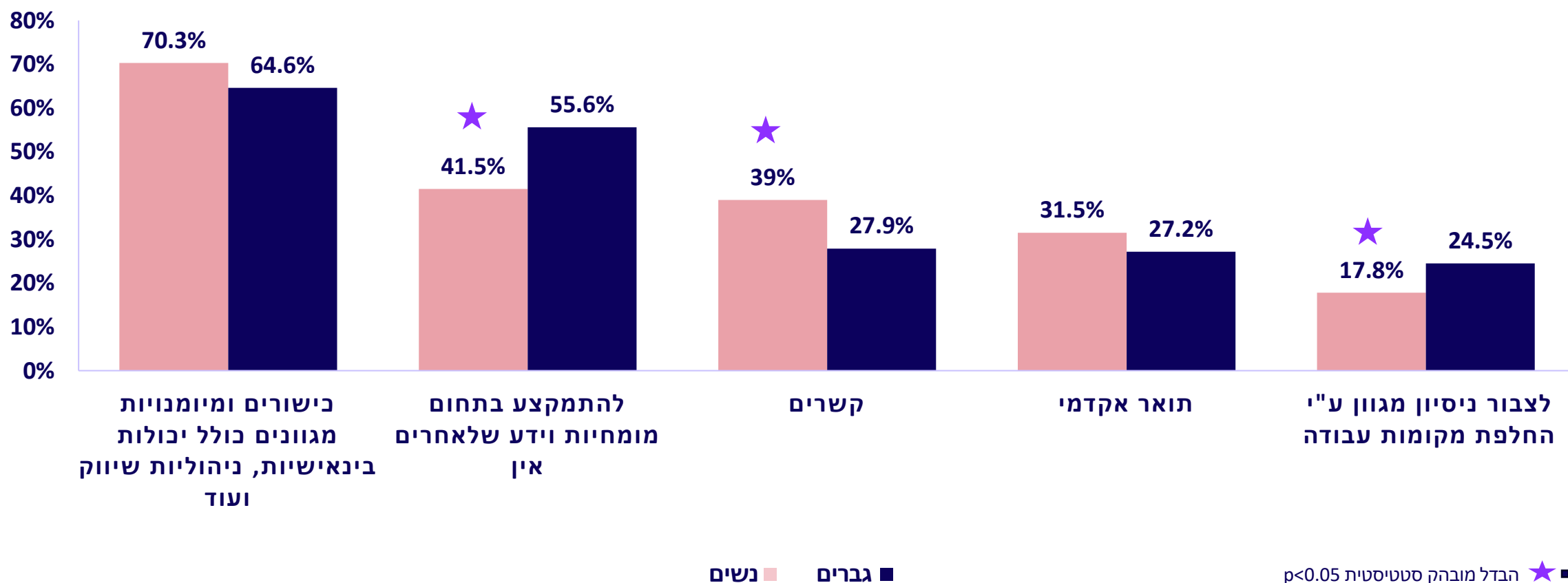

יהודים ■ ערבים ■

☆ ■ הבדל מובהק סטטיסטית $p < 0.05$

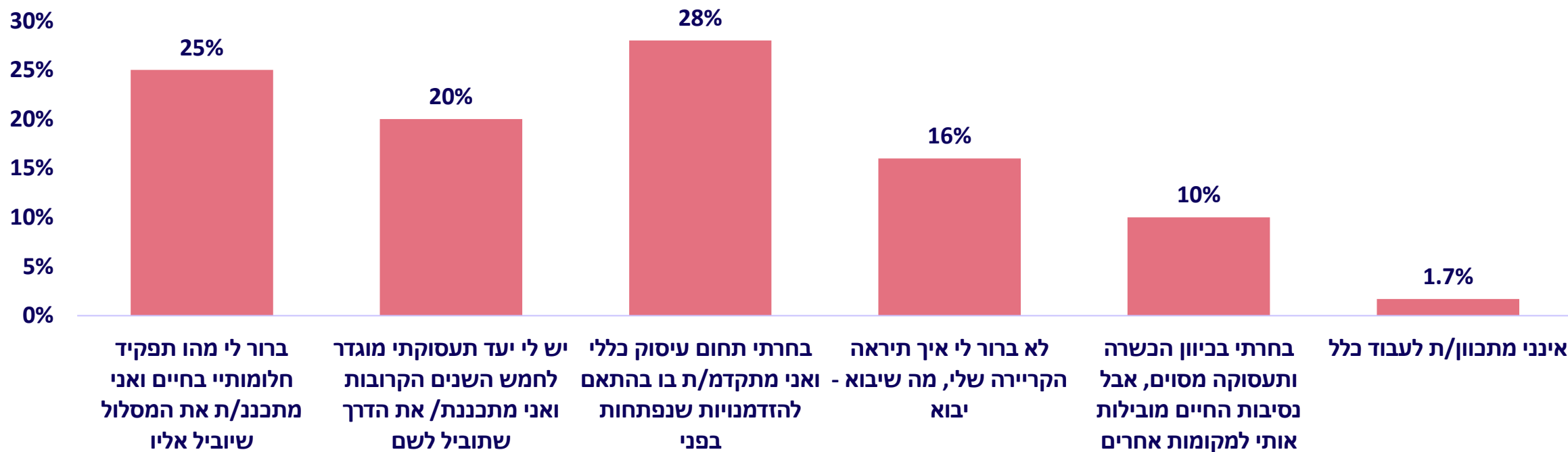
מה נדרש כדי להצליח? הבדלים מגדריים

גברים תופסים התמחות מקצועית וצבירת ניסיון תעסוקתי מגוון כנכסים חשובים בשוק העבודה יותר מאשר נשים, ואילו הנשים מייחסות יותר חשיבות להון חברתי

תכנון עתיד תעסוקתי – "ניהול קריירה"

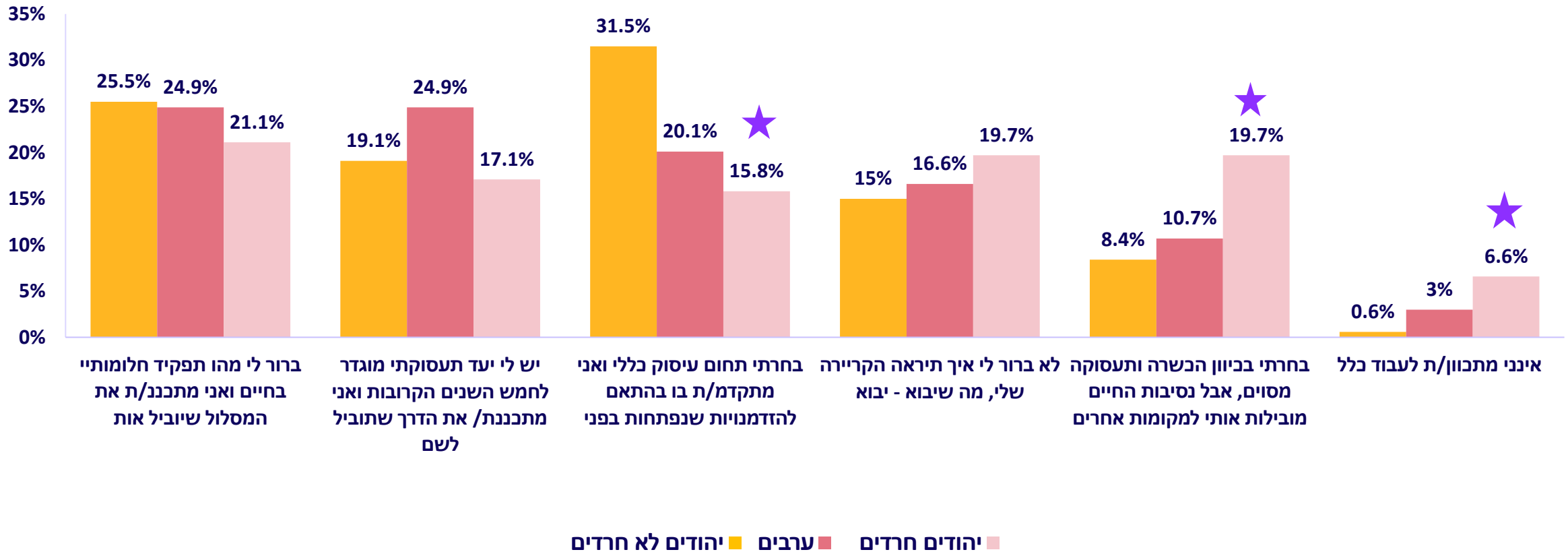
כשאת/ה חושב/ת על קריירה שלך, איזה משפט מהמשפטים הבאים מתאר אותך באופן הטוב ביותר?

כלל המדגם

תכנון עתיד תעסוקתי: פילוח לפי מגזר

לצעירים יהודים לא חרדים וערבים יש יעד וכיוון ברורים. צעירים חרדים מושפעים יותר מנסיבות חיים

■ בקרב צעירים מעל גיל 25 יותר נפוצה ההתקדמות בהתאם להזדמנויות, בעוד שצעירים עד גיל 24 מכוונים יותר ל"תפקיד חלומות" ומסלול מתוכנן.
 ■ בני המעמד הסוציאקונומי הנמוך יותר מתקדמים בהתאם לנסיבות ופחות מתוכננים.

■ ★ הבדל מובהק סטטיסטית $p < 0.05$

תפיסת עתיד ומטרות

התמות הגדולות

- **שיח המיומנויות ברור ושגור:**
כדי להצליח נדרשות מיומנויות ונדרשת התמקצעות. הקשר בין מיומנויות והתמקצעות לבין תואר אקדמי כבר איננו כל-כך ברור

- **המשימה המאתגרת ביותר:**
לקבל החלטה נכונה לגבי מסלול הקריירה

תפיסות ביחס לקריירה

זרקור על ההבדלים

הצעירים הערבים

פחות מוטרדים מתהליך בחירת הקריירה ויותר מיישום הבחירה

הצעירים החרדים

אינם מזדהים עם המונח "ניהול קריירה", שיעור גבוה יותר של צעירים המתנהלים לאור הנסיבות

הצעירים ומרחב
התעסוקה

4

הצעירים ושדה השירותים והמענים

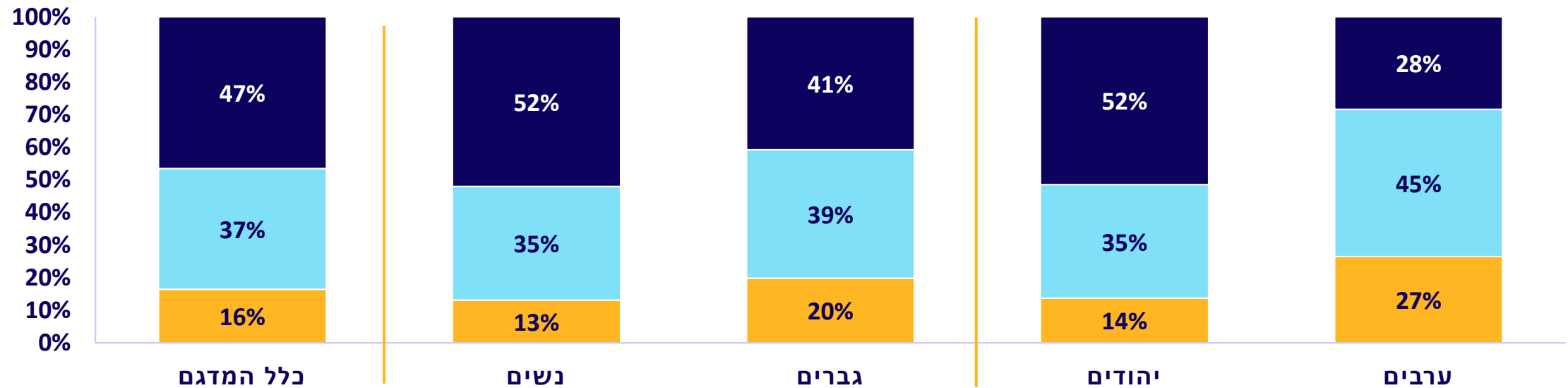
תוכן עניינים

תזכורת: הצעירים לא סומכים על השירותים הציבוריים לתמיכה

קורלציה גבוהה עם חוסר האמון במדינה, המקשה על הגופים הציבוריים להוות גורם מארגן למעורבות חברתית ואקטיביזם. יוצאי דופן הם הצעירים הערביים המגלים אמון גבוה יחסית בשירותים הציבוריים

עד כמה את/ה סומך/ת על הגורמים הבאים שיסייעו לך באופן יעיל בהחלטות חשובות בחיים?
שירותי מדינה (היחידה להכוונת חיילים משוחררים, מרכזי צעירים, ביטוח לאומי וכדומה)

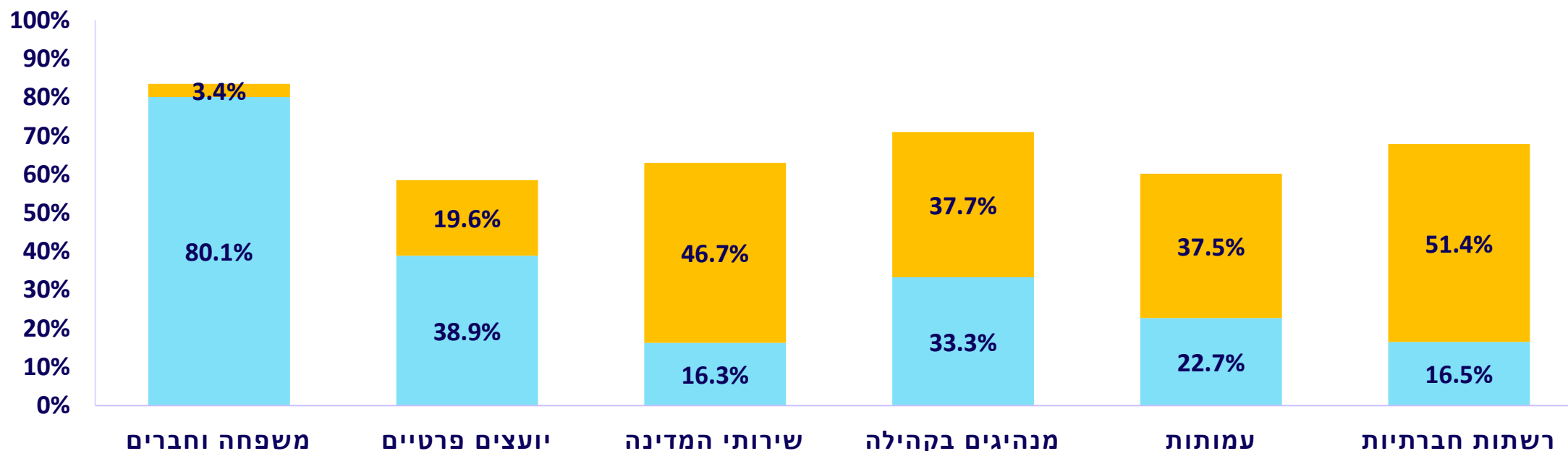

■ לא סומכים/כלל ■ סומכים במידה בינונית ■ סומכים מאוד

■ בכלל ההשוואות נמצאה מובהקות סטטיסטית

על מי כן סומכים הצעירים וסיוע?

מסתמכים בעיקר על משפחה וחברים. שירותי המדינה והרשתות החברתיות נתפסים כהכי פחות מהימנים

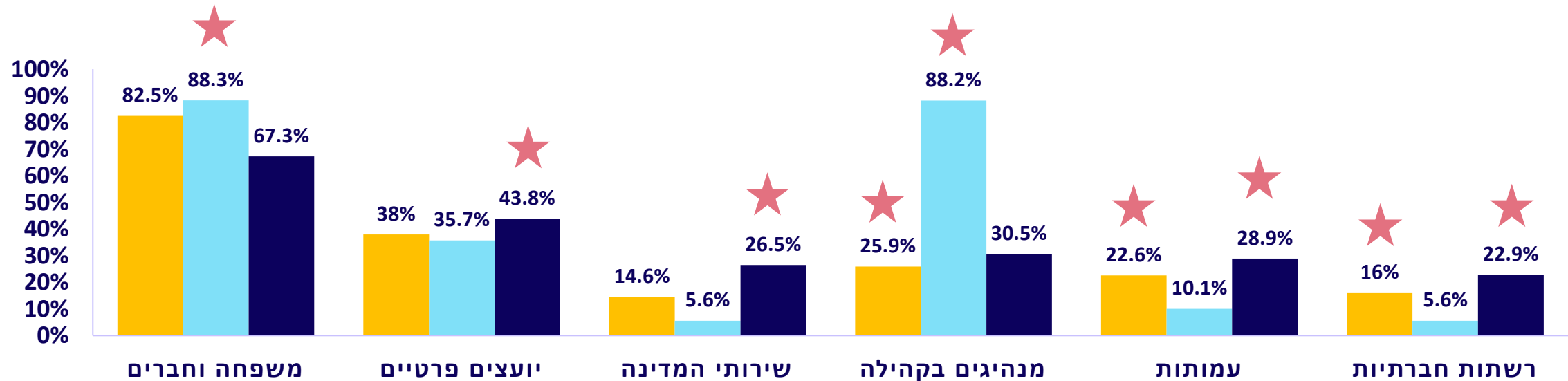
■ לא סומך כלל ■ סומכים/מאוד

■ בכלל ההשוואות נמצאה מובהקות סטטיסטית

על מי סומכים הצעירים לתמיכה וסיוע? פילוח לפי מגזר

צעירים ערבים סומכים פחות על עצת המשפחה ויותר על גורמי סיוע מקצועיים - פרטיים, ציבוריים או קהילתיים, ואף על הרשתות החברתיות. צעירים חרדים סומכים בעיקר על הנהגת הקהילה

עד כמה את/ה סומך/ת על הגורמים הבאים שיסייעו לך באופן יעיל בהחלטות חשובות בחיים?
אחוז צעירים שסומכים או סומכים מאוד

יהודים לא חרדים חרדים ערבים

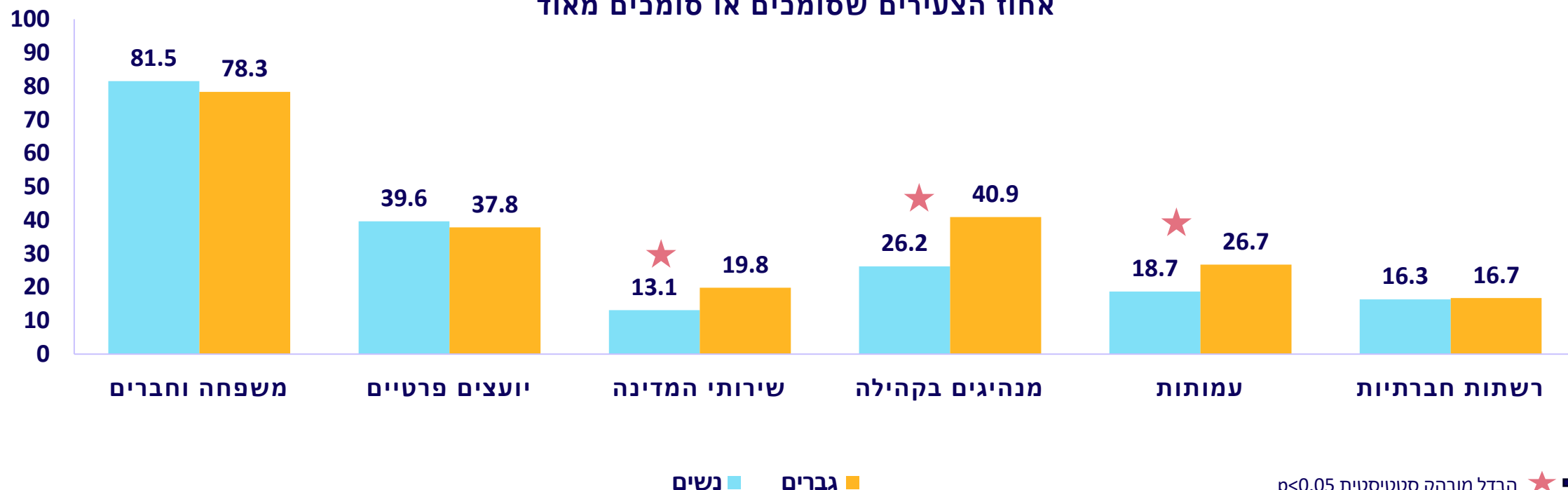
★ ■ הבדל מובהק סטטיסטית $p < 0.05$

על מי סומכים הצעירים לתמיכה וסיוע? פילוח לפי מגדר

נשים סומכות פחות על גורמי סיוע במרחב הציבורי והקהילתי

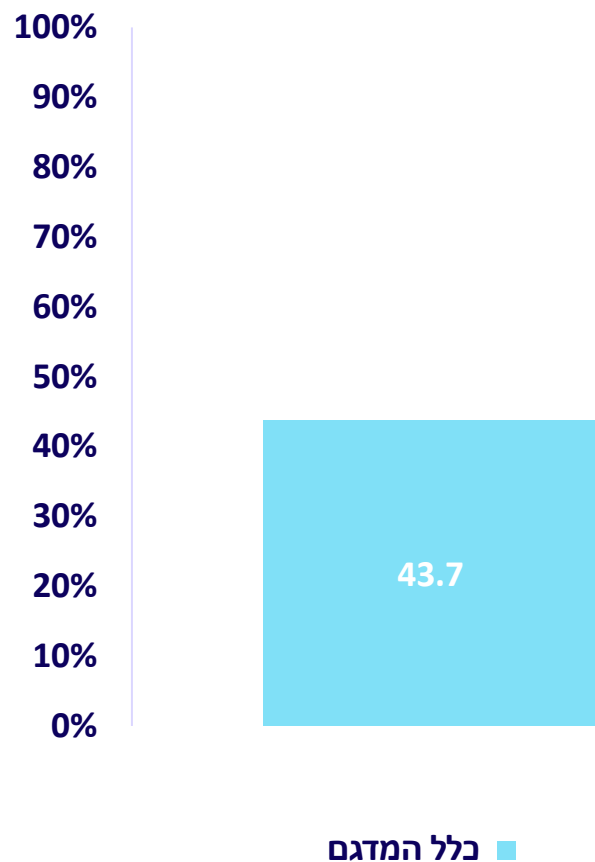
צעירים מעל גיל 25 סומכים יותר על עמותות וגם על הרשתות החברתיות מאשר הצעירים יותר. צעירים ממעמד כלכלי נמוך סומכים **פחות** על המשפחה, החברים ועל השוק הפרטי, אך זהים לשאר במידת האמון שנותנים בגורמים האחרים

עד כמה את/ה סומך/ת על הגורמים הבאים שיסייעו לך באופן יעיל בהחלטות חשובות בחיים?
אחוז הצעירים שסומכים או סומכים מאוד

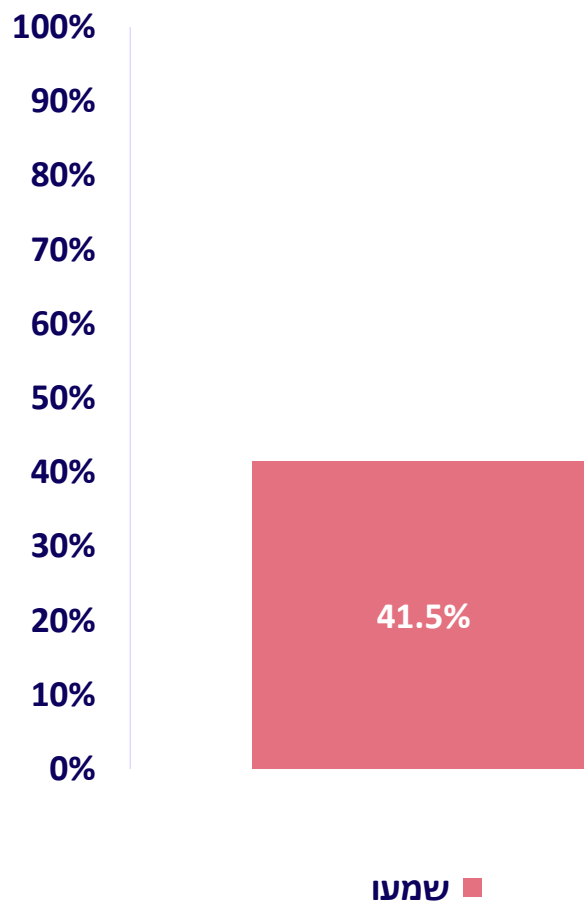

היכרות עם שירותי סיוע

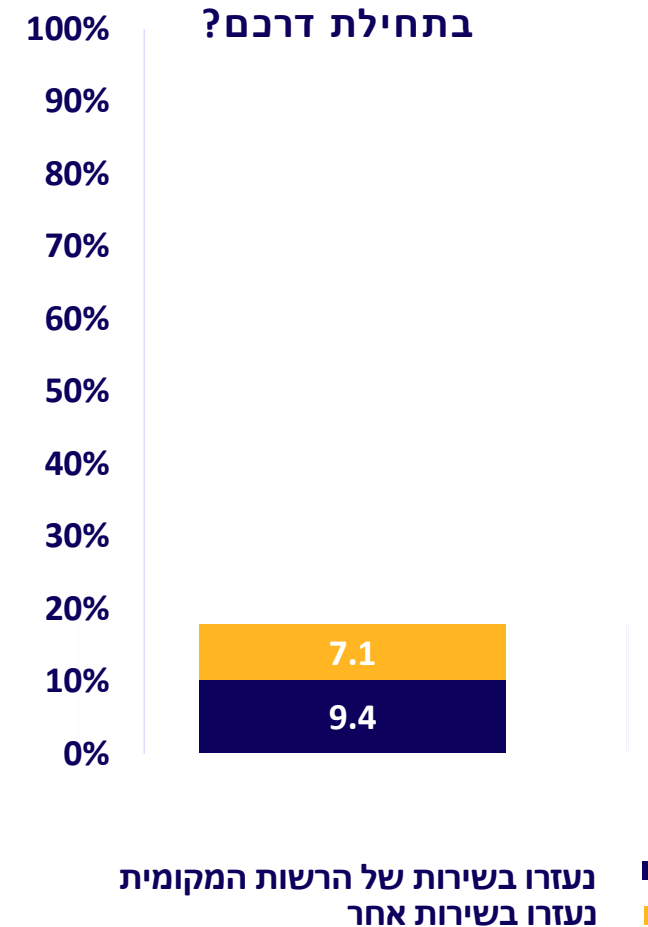
האם שמעת על ארגונים או שירותים שנותנים ייעוץ וסיוע לצעירים כמוך בתחילת דרכם?

האם שמעת על מרכזי הצעירים ברשויות המקומיות?

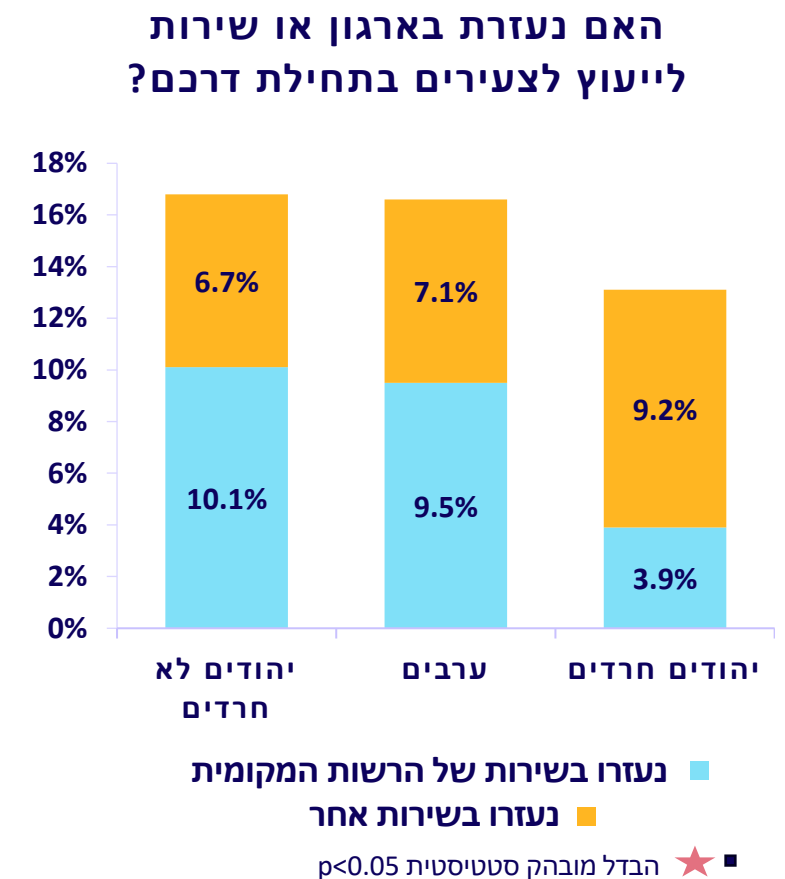
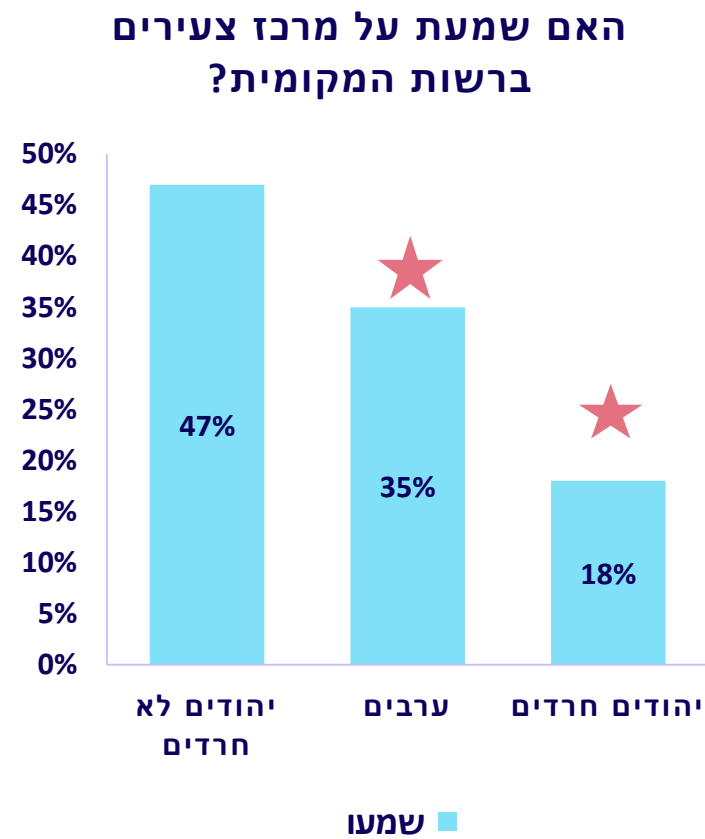
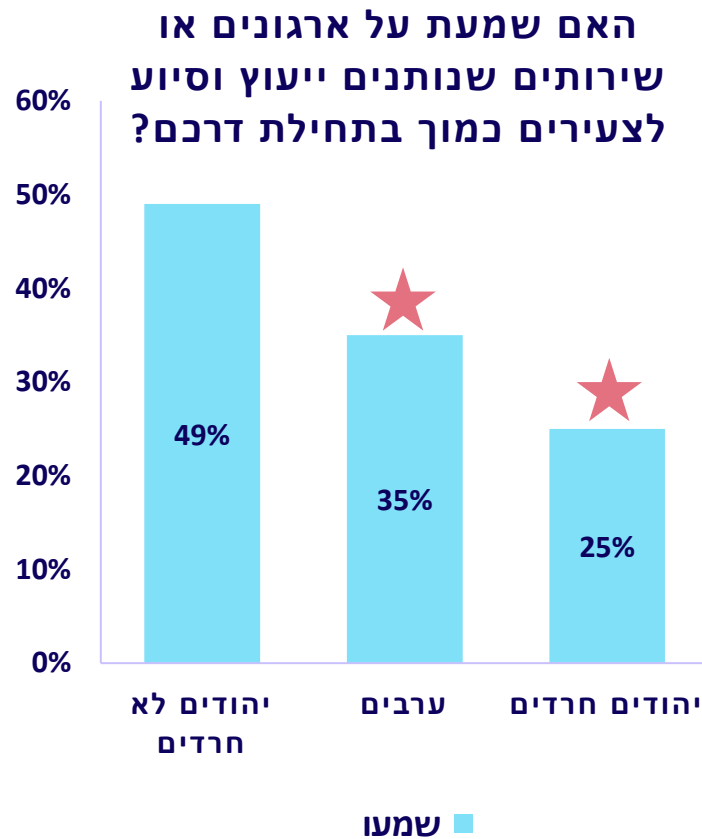

האם נעזרת בארגון או שירות לייעוץ לצעירים בתחילת דרכם?

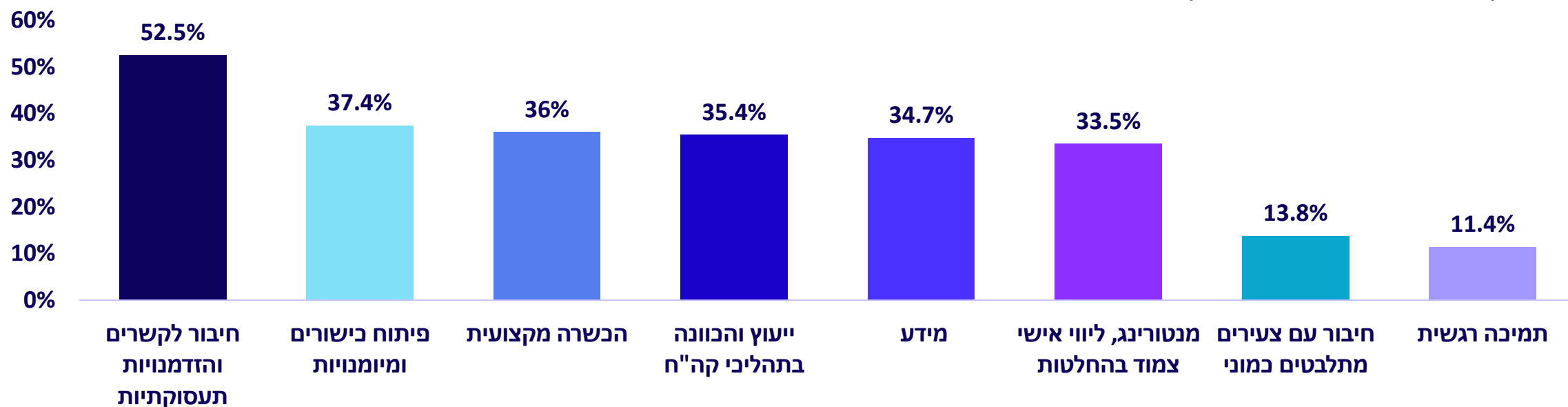
היכרות והיעזרות – שירותי סיוע: פילוח לפי מגזר

צעירים ערבים וצעירים חרדים מודעים פחות לשירותים
צעירים חרדים נעזרים בהם פחות

הסיוע הנדרש משירותים לצעירים – איתור הזדמנויות תעסוקתיות

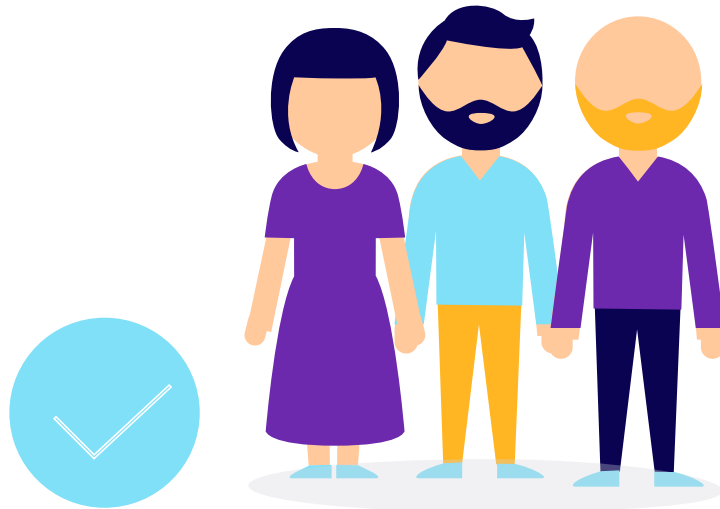
- העדפה לסיוע בתהליכי יישום הבחירה על פני סיוע בתהליך הבחירה עצמו
- אין הבדלים משמעותיים בין המגזרים

- חיבור לקשרים והזדמנויות תעסוקתיות
- ייעוץ והכוונה בתהליכי קה"ח
- חיבור עם צעירים מתלבטים כמוני
- פיתוח כישורים ומיומנויות
- מידע
- תמיכה רגשית
- הכשרה מקצועית
- מנטורינג, ליווי אישי צמוד בהחלטות

הצעירים ושדה השירותים והמענים

התמות הגדולות:

- רוב הצעירים סומכים ונעזרים בעיקר בחברים ובבני משפחה

- רוב הצעירים אינם סומכים, מכירים ונעזרים בשירותי המדינה והמגזר השלישי לצורך קבלה ויישום של החלטות חיים מרכזיות

תפיסות ביחס לקריירה

זרקור על ההבדלים

הצעירים הערבים

סומכים פחות על המשפחה, סומכים יותר על שירותי המדינה ועל עמותות, ובכל זאת מידת ההכרות וההיעזרות שלהם בשירותים נמוכה

הצעירים החרדים

סומכים בעיקר על מנהיגי הקהילה. מצביע על עוצמתה של הקהילה החרדית ומנהיגיה

ושדה המענים
הצעירים

5

תובנות יישומיות

תוכן עניינים

הצעיר המממש העצמי, בדגש על "העצמי"

- הצעירים הישראלים שואפים, בנוסף למטרות הבורגניות הקלאסיות, גם **למימוש עצמי במובנים הפנימיים של המושג** (עניין, הנאה, מיצוי עצמי). מיעוטם מתמקדים במימוש עצמי ערכי לטובת אחרים. על מנת לחבר בין שדה הצעירים לבין אוכלוסיית הצעירים, קריטי הן לאמץ את שפת המימוש העצמי והן לעצב את השירותים באופן הנותן מענה לצורך החזק של הצעירים למימוש עצמי פנימי בתעסוקה ובמרחבי החיים האחרים.
- בעולם בו העצמי הוא העיקר, **ייעוץ והכוונה צריכים להיות מותאמים אישית ולא גנריים** ("פס ייצור"), להציע **ליווי אישי מתמשך** בניהול הקריירה ובצמתי החלטה (ולא סדנה או ייעוץ חד פעמי כללי) ולהדגיש תמיכה **בהגשמת מטרות אישיות ולא מערכתיות** (הארגונים הנתפסים היום כמשרתים מטרות מערכתיות כהשמה של חרדים או ערבים בשוק העבודה, ללא התאמה לצרכי הצעיר).
- בקבוצות הפריפריאליות בולטת הסללה חברתית ל"פרנסה" ולא למימוש עצמי. באזורים רבים אין שיח על התפתחות אישית או חשיפה למסלולי קריירה אפשריים. חשוב לסייע לצעירים לבנות חזון למימוש עצמי תוך לקיחה בחשבון תחומי עניין ושאיפות אישיות, יחד עם מגבלות ומאפיינים תרבותיים:

ביחס לצעירים החרדים, חשוב להתמקד **בעיקר** בערך של הבאה לידי ביטוי של היכולות האישיות בעבודה

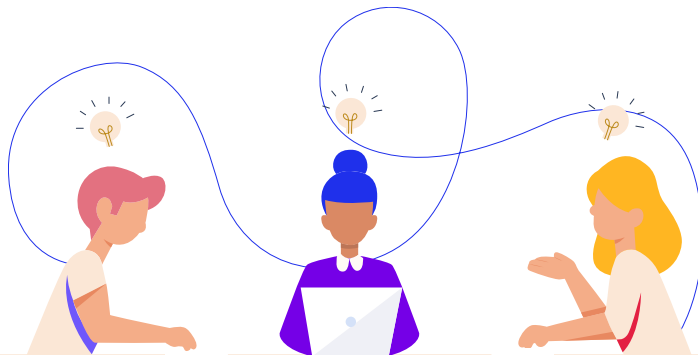
ביחס לצעירים הערבים, חשוב במיוחד להתמקד **גם** בנושאים של ערך עצמי ומעמד חברתי

אתגר האמון ואי צריכת שירותים

הגורם שנמצא בקורלציה הגבוהה ביותר עם חוסר אמון בשירותי הסיוע לצעירים הוא התפיסה כי "המדינה לא מספקת רשת בטחון, כל אחד לעצמו". תפיסה זו משמעותית בכל אחת מהקבוצות ובייחוד אצל היהודים הלא חרדים. פתרונות אפשריים:

- עיצוב מענים ושירותים שיהיו **פחות מזוהים ממסדית ובוודאי ממשלתית**. זאת כדי שלא יזכו בחוסר אמון וחוסר שימוש עוד לפני שיודעים על מה מדובר
- ארגונים והתארגנויות בהם **צעירים נותנים שירותים לצעירים** באופן הנתפס כ**אותנטי** ומחובר לצרכיהם האמיתיים ("אח בוגר", בעל ניסיון עדכני בשטח)
- מתן מענה לתחושת הבדידות והעדר רשת בטחון: מיצוב שדה הצעירים כמסגרת המשך לאומית התומכת במעבר לבגרות, וכמסגרת שייכות אשר תספק את "רשת הבטחון" החסרה ותחושת הקהילה
- חובת ההוכחה היא על הארגונים:

הצעירים מצפים **לעמידה בסטנדרטים מקצועיים גבוהים ברמה של שירות עסקי** (הזוכה לאמון גבוה) – פרסונליזציה, מקצועיות, עדכניות – "חיבור לשטח" ולמציאות התעסוקתית המשתנה במהירות, תגובתיות מהירה, מידע מהימן, נגיש ומרוכז "בלחיצת כפתור" ואינטראקטיבי.

על מנת לייצר שירותים מותאמים יש חשיבות רבה לשיתוף הצעירים בתכנונם ועיצובם

הצעירים לא יגיעו אל השירותים, השירותים צריכים להגיע אל הצעירים - מעבר משיווק השירות במשיכה (פרסום פאסיבי) לשיווק ומתן שירות ב"דחיפה" (PUSH): הפצת הודעות ישירות בוואטסאפ או רשתות חברתיות אחרות (בשפתן הייחודית), חיבור לשירותים דרך מסגרות שייכות פורמאליות מוכרות (תיכון / צבא / ישיבה / רשות מקומית)

התאמת השדה לצרכים ולרצונות של הצעירים

הצעירים הכי סומכים על המשפחה והחברים בסיוע בקבלה ויישום של החלטות חיים מרכזיות. לכן:

- יש לייצר נגישות לצעירים גם דרך מעגלי המשפחה והחברים למשל בשיטת חבר מביא חבר
- חיוני לעצב את שדה המענים סביב הדברים שמשפחה וחברים **לא** יכולים לתת, ובפרט:
- להשקיע בתחום **המיומנויות והכישורים** האישיים והבין-אישיים (מיתוג עצמי, מיצוי זכויות, אוריינות פיננסית, ניהול קריירה): הגורם הקריטי להצלחה בעיני מרבית הצעירים
- להשקיע ביצירת **הזדמנויות קונקרטיות** למימוש תכנית הקריירה של הצעירים (התמחויות, מימון יזמות, מנטורינג וקשרים): הצורך הבולט ביותר בקרב מרבית הצעירים
- בקרב הצעירים היהודים הלא חרדים:** להשקיע במענים המסייעים בקבלת החלטה לגבי מסלול קריירה – עבורם זו השאלה הבוערת
- בקרב הצעירים הערבים:** להשקיע במענים המסייעים לממש באופן מיטבי את החלטותיהם – עבורם זו השאלה הבוערת
- בקרב הצעירים החרדים:** להשקיע במענים שיסייעו לבצע את המעבר מ"התנהלות על ידי הנסיבות" לניהול עצמי ובחירה מושכלת. חשוב לצעירים החרדים מאוד לממש את יכולותיהם האישיות בעבודה ועם זאת מרביתם מדווחים כי הם אינם מתכננים את הקריירה שלהם – **חיוני לסגור את הפער הזה**

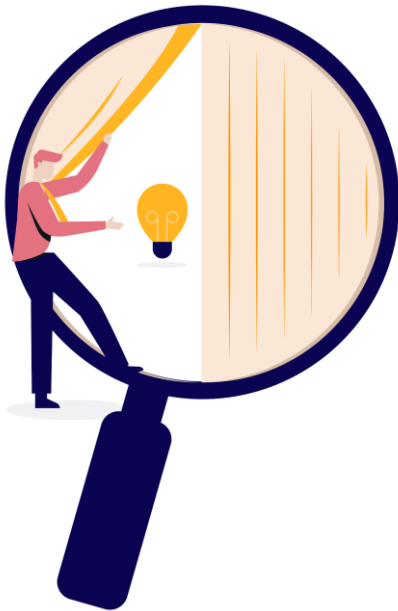

מעורבות אזרחית: חלון ההזדמנויות החדש

- אחד הממצאים הבולטים במחקר זה הוא השיעור הגבוה של צעירים בעלי חוללות פוליטית גבוהה, נכונות לאקטיביזם ותמיכה במחאה. **להערכתנו, ממצא זה משקף את ונובע מהתמורות החברתיות והפוליטיות של החודשים האחרונים אשר הניעו קהלים רבים מאינדבידואליזם והתכנסות למעורבות אזרחית פעילה.** אכן, ממצאים אלו שונים בתכלית מנתונים לאומיים קודמים כמו-גם מממצאי קבוצות המיקוד שהתקיימו חודשים ספורים קודם לסקר ולמאורעות בשדה החברתי-פוליטי, שהעידו על **חוסר עניין וחוסר אמון של הצעירים ביכולתם להשפיע**, ונתק ואפטיה כלפי המערכת הפוליטית שנתפסת כמנותקת מדאגה לצרכיהם

- מניסיון העבר (המחאה החברתית של 2011) אנחנו יודעים שחלון ההזדמנויות לא נשאר פתוח לתמיד. **חיוני לנצל את שעת הכושר הייחודית על מנת לחזק את המעורבות האזרחית, החברתית והפוליטית של הצעיר הישראלי**

- בפרט, יש להשקיע בגיבוש תודעת אזרחות מעורבת ופעילה **אשר אינה תלויה באופן אד-הוקי במשבר כזה או אחר** אלא מהווה **חלק אינטגרלי** מהזהות ואורח החיים של צעירים גם בתקופות שגרה
- הגורם עם הקורלציה הגבוהה ביותר למעורבות אזרחית של צעירים הוא **משבר האמון במדינה**. עיצוב המהלכים להגברת המעורבות האזרחית **בת הקיימא** של הצעירים צריכים לתעל את רגשות חוסר האמון לעבר תפיסה אזרחית של מחויבות לתיקון מקורותיו

מעורבות אזרחית וחברתית בעולם של מימוש עצמי ואובדן אמון במערכות

- אחד האתגרים המרכזיים לעידוד מחויבות עומק למעורבות חברתית ואזרחית אצל צעירים הוא הנתק שעלה במחקר בין תפיסת המימוש העצמי לתפיסת המימוש הערכי והתרומה לאחרים ולעולם.
- אחת הדרכים לגשר על הנתק היא לבצע את החיבור התודעתי-מושגי בין מימוש עצמי פנימי לחיצוני; לייצר טיעון ערך חדש לצעירים המדגיש את החיבור בין מימוש אישי וביטוי זהות "האני" לבין תרומה לחברה ולעולם, חיבור המוכר בספרות המדעית ואף בא לידי ביטוי בסקר זה (עבור ממחצית מהצעירים המוטיבציה המובילה לאקטיביזם חברתי היא "להרגיש טוב עם עצמם"). בין הדרכים לייצר חיבור כזה ניתן להציע:

תמיכה ביזמות עצמאית של צעירים גם במרחבים החברתיים ("סטארט-אפים" חברתיים בעיצוב צעירים ובהובלתם)

התאמת פעילויות המעורבות החברתית לביטוי הכישורים והנטיות האישיות של הצעירים

יצירת מסלולי התנדבות ומעורבות התורמים ערך לחלום הבורגני (למשל על ידי פיתוח ידע, מיומנויות וניסיון בתחומים שנתפסים כרלוונטיים להתפתחות האישית והמקצועית)

הצעת פעולות לביטוי ערכי בתוך מרחבי הפעולה היומיומיים שלהם (בתוך מסגרות העבודה, תחביבים, צרכנות)

תודה

